

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja:

v Ljubljani na dom dostavljen:	v upravnistvu prejeman:
celo leto K 24—	celo leto K 22—
pol leta 12—	pol leta 11—
četrt leta 6—	četrt leta 5:50
na mesec 2—	na mesec 1:90

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo: Knafljeva ulica št. 5, (l. nadstropje levo), telefon št. 34.

Izaja vsak dan svoja tiskovna sredstva in praznike.

Inserati veljajo: peterostopna peti vrsta za enkrat po 14 vin., za dvakrat po 12 vin., za trikrat ali večkrat po 10 vin. Pri večjih insercijah po dogovoru. Upravnistvu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije, inserati itd. to je administrativne stvari.

Posamezna številka velja 10 vinarjev.

Na pismena naročila brez istodobne vpslatve naročnine se ne ozira.

Narodna tiskarna telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:	za Nemčijo:
celo leto K 25—	celo leto K 28—
pol leta 13—	pol leta 13—
četrt leta 6:50	četrt leta 6:50
na mesec 2:30	na mesec 2:30

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži za odgovor dopisnica ali znamka.

Upravnistvo: Knafljeva ulica št. 5, (spodaj, dvorišče levo), telefon št. 85.

„Lepe šege“ pri nekih občinskih volitvah na slovenskem štajerskem.

Na slovenskem štajerskem prišli so Nemci do večine v odborih nekih občin s tem, da so na videz razdelili kako zemljišče na mnogo čisto malih koscev, te kosce v zemljiških knjigah na videz dali prepisati na svoje zanesljive pripadnike in s tem dosegli predpis če tudi čisto malenkostnega zemljiškega davka za ustvarjene navidezne lastnike zemljišč. Dotično zemljišče navidezno prodajalec vedno naprej uživa, davke pa plačuje sklad, ki ga imajo za uničevanje Slovencev.

Vrgli so se tako na trg Vojnik in v njem umetno napravili 52 volilcev III. razreda. Ti vsi v Vojniku resnično nobenega zemljišča nimajo, pač pa so »volilci«. Med njimi so dr. Ernst in dr. Adolf Mravlag (notar v Laškem), dr. Orosel, Julius Rakusch, dr. Jabornegg, njegova soproga, dr. Jesenko, dr. Kovačič, Wokaun Alfonz, vsi vojniški in celjski Langi — itd.

Ako se Slovenci tem dogodkom, ki se vršijo tudi v drugih občinah, ne uprejo z vsemi zakonitimi pripomočki, množile se bodo med njimi vedno bolj občine, ki so slovenske, pa imajo nemške odbore.

Ogledati si hočemo zato te nemške volilne spletke s stališča veljavnih postav.

Najvišje načelo vsega zasebnega in javnega življenja mora biti poštenje. Nikdo, tudi delujoči Nemci sami, ne trdijo, da bi bilo omenjeno goljufivo napravljeno volilcev pošteno ali da bi spadalo k lepim »šegam«, da bi to bili »boni mores«.

Kajti ko je eden tak navidezen vojniški volilec umrl in se je »prodajalec« njegovega »zemljišča« bal, da bi mu ga na dražbi prodali in mu tako posestvo vendar nekoliko skvarili, podpisali so dediči dotičnega volilca sledečo, od dr. Jabornegga sestavljeno izjavo:

»N. N. ni posesti imenovane parcele nikoli nastopil, tudi ni nikoli kupnine plačal, da pa je to storil, lagala je dotična pogodba, — postal je sicer knjižen, ne pa dejanski lastnik zemljišča, priznavamo zato, da ni vsled dotične kupne pogodbe ne umrlemu N. N. in ne nam njegovim naslednikom nastala nobena pravica itd.«

Take goljufive se vse pogodbe onih 52 vojniških volilcev in vendar so se drznili odvzeti dr. Jabornegg, Ernst Mravlag, Orosel, Kovačič, notar dr. Mravlag itd. delati take pogodbe in s tem kršiti svoje dolžnosti, opravljati svoje odvetniške po se pošteno in častno in ne v krivično škodo kateremu, ki pri pogodbi ni pričujoč.

Tako krivično škodo imajo ravno resnični posestniki zemljišč v Vojniku s tem, da jim 52 navideznih volilcev jemlje mogočnost spraviti v občinski odbor svoje svojega zaupanja.

S popisanim delovanjem izpodkopavajo celjski in drugi spodnještajerski Nemci poštenost prebivalstva, lepe šege v javnem in zasebnem življenju, kažejo, da je goljufivost dovoljena.

Nedavno je celjsko okrajno sodišče odločilo odobrenje nekih pogodb popisane navidezne vsebine za navidezne maloletne kupce, za Vojnik pa je bilo svoj čas sodišču vse milo in drago. Taki navidezni posestniki so postali nedeletni Alfons Wokaun, nedeletni otroci nemškega nadučitelja Langa itd.

Stvar je potreba zavzeti in zatrei s postavnimi sredstvi. V tem oziru moralo bi se zahtevati točno izvrševanje postav s 23. avgusta

1883 št. 83 drž. zak. o razglednosti zemljarskega katastra. Razgledni zemljemerec po našem mnenju ni dolžan izvršiti takih delitev zemljišč, ki se vendar takoj poznajo, da so samo navidezna in popisana v namen kračenja in pačenja volilnih pravic, ker javni uradi smejo varovati samo resnične in poštene pravne opravke. To je načelo vsake zdrave uprave. Ako pa je že katastrski zemljemerec nove »posestnike« vpisal, mora vendar ob obhodu občin vsled §§ 4, 13 in 19 omenjene postav se prepričati, da vseh »novih posestnikov« ni nikjer, da »kupljenih« zemljišč ne posedujejo, ampak ima jih »prodajalec«, ki jih nikoli ni prodal. Zemljemerec mora pri doznavanju takih razmer ne samo javni uradi, občine itd. ampak vsi poštene ljudje, on mora dejanske posestne razmere naznaniti sodišču, katero ima za ukazati zagroženo globo, da se zemljiškoknjižno stanje spravi v soglasje z resnično posestjo.

Postopanje odvetnikov in notarjev, ki se pri takih poslih razkrijejo, da nasprotujejo njihovim stanovskim dolžnostim, bodo sodile njih disciplinarne oblasti.

Ker je ravno pred novim letom celjsko okrajno sodišče v zemljiške knjige vpisalo čez 100 navideznih posestnikov v Teharski občini, naj bi se koraki storili pri deželnem finančnem ravnateljstvu v Gradcu, da se v zemljiški kataster ne smejo vpisati, ker se že iz osebnih lastnosti na videz ustvarjenih »novih posestnikov« spozna, da niso ničesar kupili.

Celjsko politično društvo »Naprej« — na delo!

Deželni zbor kranjski.

XX. seja.

Ljubljana, 25. januarja 1910.

(Konec.)

K besedi se oglasi nato drugi kontra-govornik

poslanec Gangl,

ki predvsem opozarja na svoj predlog, ki ga je vložil svoj čas v zadevi uredbe volilne reforme za deželni zbor na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice. Tedaj se je sprejela reforma, ki ni odgovarjala tem načelom. Ko se je razpravljalo o reformi volilnega reda za občine, je zopet povdarjal, da je zanj sprejemljiva zopet le taka reforma, ki sloni na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice. Stavil je tozadevni predlog, ki pa ni našel odziva pri večini zbornice. Pozneje je, zvest svojim načelom, zopet predlagal enako volilno reformo za deželo, ki pa tudi ni našla odziva. Neposredno v zadnjem zasedanju te zbornice je vložil nujni predlog za izpremembo deželnega in občinskega reda sloneč na istih principih po poročnem sistemu. To je bilo tedaj, ko so se imenovali zastopniki mest gosti v tej zbornici. Ali tudi ta predlog je bil odklonjen. Nerazumljivo je, zakaj večina te zbornice ne sprejeti volilne reforme, ki sloni na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice, ko je vendar ena glavnih zahtev tako S. L. S. kakor narodnonapredne stranke, ki zahteva volilno reformo po teh načelih v vseh javnih zastopih. Z ozirom nato bi bilo edino le logično, ako bi obe slovenski stranki slovesno in javno izrekli, da je le taka volilna reforma mogoča za deželo in občino ljubljansko, ki stoji na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice po proporcionalnem sistemu.

Ni se treba izgovarjati na § 11 drž. postav iz leta 1862., kateri določa, da je treba varovati koristi večjih davkoplačevalcev, kajti to stališče je izgubilo že svojo veljavo z uvedbo pluralnega sistema v III. raz-

redu. Saj se je svojčas vlada tudi strogo upirala uvedbi volilne reforme za državni zbor, lasiravno jo je ljudstvo, zlasti delavstvo najodločnejše zahtevalo. Sedaj bo ravno 10 let, kar se je dr. Šusteršič na shodu v Ribnici izrekel za splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico, z upravičeno agitacijo se je pred leti ljudstvo razburjalo prav do zadnje vasi, da je sprejemljiva edino le taka volilna reforma, ki je na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice.

Tako govore programi obeh slovenskih strank, tako govore tudi njihovi voditelji, ali dejanja kažejo, da se ne pride tako hitro od besedi do dejanja.

Ker torej načelo splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice ni izrečeno v načrtu ustavnega odseka, moram izjavljati, da ta načrt zame in za moje somišljenike ni sprejemljiv, zato ga v svojem imenu in v imenu svojih volilcev najodločnejše odklanjam, kajti ob taki spremembi vesti strankarskih nazorov more imeti trajno veljavo le volilna reforma na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice.

Neopravičljiv je načrt tudi z interesnega stališča. Vsi državljani imajo namreč državi, deželi in občini enake interese, saj imajo tudi enake dolžnosti. Vsi plačujejo davke, vsi so podvrženi vojaški dolžnosti, vsi plačujejo indirektno davke, zato je tudi upravičena zahteva, da imajo vsi enako aktivno in pasivno volilno pravico.

Splošno, enako, direktno in tajno volilno pravico po poročnem sistemu za občinski zastop ljubljanski zahteva tudi načelo splošnega demokratizma. Pod kožo smo vsi ljudje enaki. Ni bogastvo, ne obleka, ne stan, ki dviga človeka nad druge, temveč le duševne sile, ki naj jih razvija človek v prid svojemu bližnjemu, da ga dvigne iz uboštvu, naredi sebi enakega. To pa je v javnih zadevah, v javnih zastopih le tedaj mogoče, ako se uvede volilna pravica na podlagi splošnosti, enakosti, direktne in tajnosti po poročnem sistemu.

Taka reforma se mora zahtevati tudi z narodnega stališča. Priznavam vsakemu narodu svoje pravice, tudi v Ljubljani. Ali to ne sme veljati samo pri nas, temveč povsod. Člen XIX. drž. osnovnega zakona se mora izvajati z isto rigoroznostjo tudi napram Slovincem, kakor se izvaja napram Nemcem.

Končno zahteva tako volilno pravico tudi člen II. državnega osnovnega zakona, ki določa vsem državljanom enakost pred zakonom. Če hoče država izvesti natančno to zakonsko določbo, mora tudi priznati tako volilno pravico.

Načrt ustavnega odseka pa ne odgovarja tem načelom.

Prvi princip, ki je utelešen v tem zakonu, je pluralni sistem, ki napravljata tiste, ki so bili dosedaj brez pravic ravno tako brezpravne tudi odslej. Ljubljana šteje okrog 7000 volilcev. V I. in II. razredu jih bo okrog 4000, v III. pa okrog 3000. Vseh teh 3000 bo moralo iti na volišče z bridko zavestjo, da njihov glas ne bo nič veljal. Tu pač ni najti demokratizma načela. Pluralni sistem je že sam vzrok dovolj, da je načrt absolutno nesprejemljiv.

Drugi vzrok nesprejemljivosti je v tem, da načrt tepta pravice ljudstva, ko določa za volilce III. razreda triletno dobo bivanja v Ljubljani. S to določbo je najbolj prizadeto delavstvo, trgovski uslužbenci, privatni uradniki itd., ki ne bodo imeli nikake volilne pravice, ker morajo največkrat pred dobo treh let velikokrat ne po lastni krivdi s trebmhom za kruhom.

Pomislimi je treba, da ima na občinski uravi delavec enak interes,

kakor drugi sloji, saj mora takoj prvi dan, ko pride v občino, prijeto za trdo delo, da preživi sebe in svojo družino. Jako krivično, naravnost žaljivo je za delavski stan, da ga smatra načrt šele po treh letih splošnega za izvrševanje volilne pravice. Poniževalno je to za delavstvo in večina bo že še uvidela, da se bo maščevalo nad njo to poniževanje delavstva.

Porporčni sistem je v očigled majoriziranja volilcev III. razreda po volilcih I. in II. razreda le slepilo. Zakaj se pa ta sistem ni predlagal tedaj, ko se je preuredba predlagala za celo deželo? Zato pa tudi iz celega načrta diši edino le strankarska korist S. L. S., ne pa korist ljudstva. Da je krivica še večja, izključuje načrt iz III. razreda ženske in jih pripušča kot volilke le v I. in II. razred. Seveda, ker te so hišne posestnice, gospe, one pa le »delavke«, ki služijo s svojimi rokami kruh sebi in svojem, delavke, ne pa gospe in gospodične!

Malim strankam je udeležba pri volitvah onemogočena in z določbo o obveznosti list se krši le volilna svoboda.

Nadaljni vzrok, da je načrt nesprejemljiv, je to, da se hoče delati z Ljubljano izjema. Zakaj pa se ne sprejel predlog na uvedbo enake reforme tudi za deželo in občine na deželi?

Povzročil bo pa ta načrt, ako se uzakoni, da bo drlo ljudstvo s kmetov v Ljubljano, ker si bo tu obetal mnogo boljše razmere, kakor pa na deželi, češ, ker bo imelo tu več pravic. Posledica bo, da bo na kmetih še manj delavskih moči.

Volilna obveznost utesnuje tudi svobodo volitev. Posebno moralno pa tudi ne bo vplivalo, ako bodo ljudje šli volit le, ker bodo morali, ne pa iz prepričanja. Najprej je treba ljudstvu politične in splošne izobrazbe, potem bo že šlo samo volit in ne bo treba volilne obveznosti. Če se pa je uvedla volilna obveznost, naj bi se pa tudi dopustilo, da smejo volilci, ki so službeno zadržani, voliti po pooblaščenih.

Iz vsega tega sledi, da je najprimernejše, najboljšo, ako se izreče deželni zbor za volilno reformo v vse javne zastope na podlagi splošne, in enake, direktne in tajne volilne pravice. Iz navedenih vzrokov pa moram z vso odločnostjo odklanjati predloženi načrt ustavnega odseka. Vsekako pa, če hoče vzdržati svojo politično poštenost, naj se izreče za tako reformo, ki bo priznavala enake pravice vsem, kakor imajo tudi vsi enake dolžnosti.

Zato naj deželni zbor naroči deželnemu odboru, da naj izdela do prihodnjega zasedanja načrt volilne reforme na podlagi splošne, enake, direktne in tajne volilne pravice po proporcionalnem sistemu in to za deželni zbor, za občine na deželi in posebej za stolno mesto Ljubljano. Pri tem se spominjam, besedi poslanca dr. Šusteršiča, ki jih je izpregovoril ob priliki regulacije plač deželnih uradnikov: naredimo konec krpanju! Napravimo torej konec krpanju, ki se vleče že par let in pomagajmo ljudstvu do stalne pravice. To pa je mogoče le tedaj, ako zbornica sprejme moj predlog. (Živahno odobravanje!)

Nato govori posl. dr. Pegan, ki pravi, da ga noben razlog predgovornikov ni mogel prepričati, da bi se moral izpremeniti načrt le za las. (Dr. Tavčar: Od vas tudi ni kaj takega pričakovati!) Če pridejo Nemci v občinski svet, mu nič ni prav, ali če so svoj čas naprednjaki jim to obljubiti ni čudno. (Klici: Nemcev pa le nismo spravili noter!) To ni vaša zasluga! (Dr. Novak: Bo pa vaša, da jih bodele spravili noter!). Prav pa je, da pridejo Nemci v občinski zastop, da se poostri narodnostni boj, ker je to le prav, kajti

Ljubljani le škoduje narodna mladost. Reforma res ni popolna, ali šli bomo naprej. Klerikali so za absolutno pravičnost. Prav bi bilo, da se izvede porporčni sistem odzgor navzdol, narodno - napredna stranka pa ne bi imela koristi. Narodno - napredna stranka se boji reforme. (Smeh pri narodno - naprednih poslancih.) Glavna napaka stranke, da je to, da ni pustila opozicije v občinski svet. Ker guverniku kar ne gre govor iz ust, mu kličejo napredni poslanci, da naj rajši neha, da nima talenta za guvernika. Očita, da magistrat nastopa pristransko pri podeljevanju služb. Solso vprašanje je tako zanemarjeno, kakor nikjer na deželi. Šole, da so prenapolnjene. (Dr. Triller: Doklad nam pa ne dovolite, da bi zidali šole!) Cela stvar postaja vedno bolj smešna. Guvernika je komaj slišati, ker ga pogovor med poslanci in medklici popolnoma zatope. Govori nekaj o šolskih zdravnikih, o podporah ubožnim učencem, na kar dobiva odločne odgovore: Ni res! Dr. Tavčar še pristavlja: »Vzoren guvernik!«

Glede delavstva, da ni občinski svet nič storil. (Dr. Triller: Dvakrat smo jim povišali plače.) Mestne delavce da se je sililo, da volijo župana Hribarja. (Smeh!) Govori o mestni posredovalnici, da ji ljudje ne zaupajo. Korupcija da je, ako občinski svetniki dobivajo mestna dela. (Dr. Novak: Najnižji ponudnik jih dobi!) Za mesto da se je jako slabo skrbelo, ker ni občina ustanovila javnega skladišča. Zastavljalnica je bila potrebna, ali je bila zopet politikum. (Dr. Triller: Dajemo samo na liberalne ure.) Mestna elektrarna, da ni vzorno podjetje, kakor se je trdilo. (Dr. Triller: Bomo pa tok od dežele vzeli. Dr. Tavčar: Cela mestna proračunska debata.) — Dr. Lampe: Če se bo ljubljanski župan tako pobalinsko obnašal! Dr. Tavčar: Gospod predsednik, imenoval je ljubljanskega župana pobalina, storite svojo dolžnost. — Predsedstvo ima baron Liechtenberg. — Dr. Pegan: Bilanca mestne elektrarne je ponarejena! — Na to nastane silen hrup, poslanci narodno - napredne stranke odločno protestirajo proti temu obrekovanju. Podpredsednik govori in zvoni.

Dr. Pegan se opravičuje, da ni rekel, da je mestni občinski svet ponaredil bilanco, ali ponarejena je, ker ni nič odpisano za stroje.

Dr. Triller: Vse je odpisano. Vi le bilance čitati ne znate.

Dr. Tavčar: Račune princsite, dokažite! Vse je odpisano!

Dr. Pegan trdi dalje, da stane v Ljubljani tok za en mesec več kakor na deželi za celo leto.

Dr. Tavčar: Ah, saj ni resen. Ko reče dr. Pegan, pa je vse dokazano!

Dr. Pegan nadaljuje, da je mestna občina pred državnozbornskimi volitvami dala plombirati vodomere samo pri klerikalcih.

Dr. Triller: Informiral sem se, samo eden je bil plombiran v cellem Vodmatu.

Dr. Pegan trdi nato, da nastavlja občina v plinarni v službo samo pristaše narodno - napredne stranke.

Dr. Tavčar: Koliko naprednjakov ste pa vi namestili pri deželnem odboru?

Dr. Triller: Kaj ste pa delali v Škofji Loki?

Dr. Pegan: Pogodba s cetno železnico tudi ni nič vredna.

Dr. Triller: Še nikdar niste videli tako dobre pogodbe! Škoda, da ni bilo takrat dr. Pegana v občini, bi bil on delal pogodbo.

Dr. Tavčar: Dr. Zajec bi rad imel železnico do tobačne tovarne, čeprav ve, da se ne bi nikdar rentirala.

Dr. Pegan ima še pripravljene več listkov, a dr. Lampe mu pošepeta menda, da naj neha, nakar tudi govornik takoj preneha z običniskimi upravicami. Pravi le še, da napredna stranka sedaj prosi vlado pomoči. Reforma je potrebna. Kar ni v sedanjem načrtu, je, da naj se spremeni določba, da naj bodo sklepi tajnih občinskih sej javni, ne pa kakor sedaj, za tri leta tajni. Glede na neobvezno ponudbo, da se prepusti ena tretina mandatov klerikalcem, pravi, da je zavrnil to ponudbo, ker je bilo prepozno in bi bila v sramoto stranki, ker bi odstopila od svojih načel. Pri znanju, da zakonski načrt ni popoln. (Klerikalci ploskajo, naprednjaki se smejejo).

Dr. Tavčar predlaga konec seje. Podpredsednik ne ugodí temu predlogu.

Dr. Tavčar: No, zdaj bo tudi že ta kršil poslovnik!

K besedi se oglasi nadaljni contra - govornik

poslanec dr. Oražen.

Referent je bil veliko bolj previden, kakor pa dr. Pegan. kajti govoril je nekako bolj z vzvišenega stališča, dočim je dr. Pegan govoril vsevprič, kar sploh ne spada k stvari. Splošno se pa vidi iz vsega tega, da je celi načrt napravljen le zato, da bi kolikor mogoče oškodoval narodno-napredno stranko in govornik je prepričan, da bi bili klerikalci, če bi bili le mogli, predložili tako reformo, da ne bi bil izvoljen niti eden naprednjak v občinski svet. Vse delovanje klerikalcev gre le na oškodovanje narodno - napredne stranke.

Seveda so klerikalci svoj čas bili polni najljubših fraz, ko so romali kakor apostoli od mesta do mesta, od vasi do vasi in oznanjali splošno in enako volilno pravico za deželni zbor, to pa le zato, ker so videli, da je nemorejo premagati. Če bi jo bili mogli, bi jo bili gotovo, saj so to pokazali s tem, da tedaj ko so prišli v deželi do moči, niso prav nič storili v tem oziru. Seveda, bili so se, kajti po splošni volilni pravici bi mogli biti izvoljeni tudi kak liberalci ali socialni demokrat. V občini je tudi niso uvedli. Vse, kar so govorili svoj čas, so bile le fraze, vse je bilo le pesek v oči.

Pri vsem pa jih je vedno vodilo slepo sovraštvo do narodno - napredne stranke.

Nekaj zgledov.
Kako sovraštvo goje klerikalci proti narodno - napredni stranki je najboljši dokaz njihovo postovanje napram učitelstvu. Tu vedo, da imajo opraviti s faktorjem, ki je odvisen od njih, in zato ga brutalizirajo do skrajnosti. Ne gane jih beda učiteljev, beda učiteljskih vdov in sirot, nam pa očitajo, da ne storimo nič za šolstvo. Tu imajo vso svojo moč, tu naj se izkažejo. Dr. Lampe se bo vsaj še spominjal shoda v Šmartnem, kjer je izjavil, da se učiteljem ne bodo zvišale plače, dokler bodo taki, to se pravi, dokler ne bodo klečali na kolenu pred dr. Lampetom in prosili miloščine.

Ravno tako so klerikalci nasprotniki uradništva, to pa zato, ker je uradništvo napredno. Ako imajo res kaj naklonjenosti napram uradništvu, naj vendar poskrbe sedaj na Dunaju, ko imajo baje tako veliko moč, da ne bo k nam prihajalo tuje uradništvo in jemalo kruha domačinom. Ali nikdar se ni bilo čuti, da bi bili kaj storili v tem smislu, še nikdar ni bilo slišati na nobenem klerikalnem shodu kake protestne besede v tej zadevi. (Klic: Gailhofer!)

Ker se je ravno cmenil Gailhofer. (Dr. Zajec: Ta je že Slovenec!) naj ostanem pri tej stvari. Dr. Lampe je hvalil Gailhoferja, da ni boljšega uradnika. Seveda, ker ni bila služba razpisana, se tudi ni nihče oglašil zanjo. Izvedel sem pa, da je na Dunaju v ministriju izoborn slovenski strokovnjak, ki bi bil gotovo prošil za službo, ako bi bila razpisana.

Kakor leži klerikalcem v želodcu slovensko učitelstvo in uradništvo, enako je tudi prav posebno z napredno Ljubljano, za katero se je napravil ta načrt reformne volilnega reda samo zato, da bi se z njim vrgla narodno - napredna stranka. Kakor tudi sicer blatiijo klerikalci v svojem časopisju in tudi drugje napredno Ljubljano, kakor je tudi v zbornici, deželni odbornik nastopil in govoril o falzificirani bilanci, tako je tudi ta načrt izšel edino le iz sovraštva in strankarske strasti.

(Deželni glavar zopet prevzame predsedstvo.) To sovraštvo se kaže v vsem delovanju klerikalne stranke. Pokazalo se je zlasti pri nameravani prodaji vojaškega oskrbovališča. katero je preprečil deželni odbor in s tem znatno oškodoval občino in Ljubljansko prebivalstvo. Oškodovan pa niso bili samo davkoplačevalci, temveč tudi obrtniki, ki bi bili veliko zaslužili pri novi stavbi, oškodovana je bila tudi dežela, ki bi bila dobivala

od zgradb doklade. (Dr. Lampe: Saj se bo zidalo. Saj bomo še mi zidali eno hišo!)

Iz vsega tega se kaže, da klerikalci pri njihovem delu ne vodi skrb za ljudski blagor, temveč edino le strast in sovraštvo.

Nekaj pa je le čudnega pri vsem tem.

V nizozavstrijskem deželnem zboru, v solnograškem in goričavstrijskem so sklenili postaviti, s katero so vsak drugi jezik razum nemškega vrgli iz šol in javnih zastopov. Zakaj pač niso klerikalci vsaj to postavili v načrt, da bodi poslovni jezik ljubljanske občine izključno slovenski? Če odpirajo na eni strani Nemcem pot v občinski svet, naj bi vendar postavili v načrt tako določbo.

O tem, da pridejo Nemci v občinski svet, ne bom govoril, dasiravno sem prepričan, da bo to le povzročilo nepotrebne debate in vznjalo nacionalne strasti, ali z ozirom na prej omenjene sklepe drugih deželnih zborov opozarjam klerikalce še enkrat, naj sklenejo podobno določbo, morebiti se s tem le nekoliko odresejo od nje, da pridejo z njihovo pomočjo Nemci v občinski svet ljubljanski.

Ob vsem tem pa naj bodo klerikalci prepričani, da narodno - napredna stranka nima nikakega strahu. Prepričani so, da bodo vrgli narodno - napredno stranko ob tla, ali to se ne bo zgodilo tako kmalu, kajti ljubljansko meščanstvo ima toliko zdravega razuma, da razume, kdo iz sreča dela njemu v prid, kdo pa le iz strankarskih ozirov.

Naj pa store klerikalci, kar hočejo, prišel pa bo tudi zanje dan, ko jih bo vrgel narod tja, kamor spada, med staro saro. (Odobranje!)

Ker ni priglasi naslednji nobeden progovornik, dobi besedo

poslanec dr. Novak,

ki govori nekako tako-le: Zanimali so me argumenti častite levice za izpremembo občinskega reda ljubljanskega mesta. Stvarnih argumentov je bilo pač kaj malo, če naj ne smatram za argumente besede dr. Peganove, katerih uspeh pa kaže jako klaverno prihodnost za klerikalno stranko. S čim pa je dr. Pegan dokazal svoje neverjetne invective? Za svoje trditve, kakor za to, da je bilanca mestne elektrarne ponarejena, je ostal svoje dokaze dolžan, in če se take trditve ne dokažejo, niso to dokazi, pač pa le obrekovanje. Pojasniti hočem, da je bila njegova trditev, da se ni nič zaračunalo za obrabo strojev popolnoma neresnična.

Dr. Pegan je pozabil, da se v proračunu elektrarne votira posebna strojna rezerva, ki se ravno dobiva iz teh odpisov, in iz te rezerve se je popravila druga strojna garnitura in napravila tudi tretja. Ko nam je očitil, da je bilanca ponarejena, nam je pač hotel reči, da je denar nekam izginil. Vsekako pa je bil dolžan pojasniti, kje in kako je bilanca ponarejena, česar pa ni storil.

Glede šol priznava, da je v Ljubljani res nekoliko pičlo poskrbljeno. Vprašam pa, kako je pa v tej zadevi na deželi? Saj je vendar znano, kako prijatelji šolstva ste ravno vi klerikalci in da v vsem tem kaže edino le hinavstvo. Pripomnim pa, da je dr. Pegan pozabil sklepe občinskega sveta, da se ustanove dve novi šoli. Nikakor pa se ne sme trditi, da se ni storilo nič, ako se to ni sklenilo že pred leti, ko ni bilo mogoče.

Glede vzpenjače so se izgotovili le načrti, a do izvedbe teh načrtov ni prišlo. Sicer pa ne trdim, da ne bi se bil kdaj storil kak slab sklep v občinskem svetu, ali zaradi vzpenjače pa vendar še ni treba uvajati pluralnega volilnega sistema. To bi bila vendar največja neumnost.

In kako se nameščajo mestni uradniki! Pa vendar ne bo občinski svet prihajal v deputaciji k vodstvu S. L. S. vprašati, kateri in kako uradniki naj se namestijo, saj tudi vi niste vprašali poslancev narodno-napredne stranke, ali naj namestite Gailhoferja in druge deželne uradnike.

Najboljši dokaz, kako vi nameščate uradnike, ste doprinesli vi sami danes dopoldne ob priliki predloga tovariša Gangla, ki je šel za tem, da se rešite vsakega najmanjšega suma protekcije pri nameščanju uradnikov potome javnega razpisa služeb. Vsakdo je pričakoval, da boste vi, ki ste tako čisti, tako nedolžni, soglasno pritrdili temu predlogu, toda niste storili tako, temveč rekli ste: ne, mi bomo oddajali službe pod roko, ne pa potem javnega razpisa! Zato pa le nikar očitati korupcije!

Nam očitate šolskega svetnika Senekoviča, sami ste pa pozabili, da ste pred kratkim namestili finančnega svetnika Zajca. Greh je pač greh, ako ga storim jaz, ali pa dr. Lampe.

Ako nam je dr. Pegan očitai korupcijo pri volitvah, da mestni urad-

niki delajo pri volitvah za narodno-napredno stranko, rečem le, da je tudi pri vas stvar zelo kočljiva. Kako se le dela po deželi. Vsak kaplan je zagrešil ta greh neštokrat. Celo spal je pri volitvah čez noč, da ne bi mu volilce ušel.

Taki so pač naši argumenti za izpremembo mestnega statuta.

Imel je tudi dosedanjí statut svoje hibe, ali vaša dolžnost je bila, da bi bili stvar zboljšali, ne pa celo poslabšali teh hib. In o stvari sami ste govorili jako malo. Kar vam je dr. Triller očitai glede kršitve avtonomije, se ni nihče dotaknil tega vprašanja, dočim je avtonomija najboljše, kar ima ljubljansko mesto. In ta načrt hočete kratkoma oktroirati mestni občini, celo ne da bi ga ji poslali v pogled. (Dr. Lampe: Ga bomo poslali!) Seveda, ko ho že sklenjen.

Ena največjih hib predložnega načrta je, da se meje avtonomne občine ljubljanske lahko izpremene, kakor ravno hoče deželni odbor. Prav noben razloček ni tu med Ljubljano in pa Pošavcem. Tak demokratizem, kakor ga tirate tu, gre pač predaleč. Ne gledate pa nato, da so s to stvarjo zvežane razne državljanske in druge pravice in da boste s tem mesto zelo obremenili.

Če bi bilo tudi vse res, kar je povedal dr. Pegan, vendar pa bi še ne opravičilo določbe, da imajo Posavci enako volilno pravico z ljubljanskimi meščani. Seveda, treba je le kosčka zemlje in ta parcela bi se razdelila na deset, dvajset delov in čez noč bi bilo dvajset novih volilcev. In potem naj bi imel tak človek več pravice pri mestnem gospodarstvu, kakor pa delavec, ki biva že dve leti v občini!

Tehničnih napak načrta se ne dotikam, Neumljivo mi je le, kako bo mogoče izvršiti vse volitve en dan. Kako pa bo to z mašo in krščanskim naukom. Člani komisije gotovo ne bodo mogli biti pri krščanskem nauku. No, pa jaz se ne zanimam za krščanski nauk, zato se ne stvari ne dotikam!

Glede Nemcev, ki pridejo po vašem načrtu v občinski svet, niste poskrbeli, da bi dobili Slovenci drugod enako pravico. S tem, ko ste pripustili Nemce k občinski upravi, ste sami dali orožje iz rok, ker bi bili sicer kot kompenzacijo lahko zahtevali enako pravico za Slovence drugod. Da se Nemcem dobro godi med nami, ste itak že sami preskrbeli z nemško gimnazijo itd.

Sicer lahko zatrjujete svojo čisto narodnost, toda dejstva pa govore drugače. Saj pravite, da imate vso moč, vso vlado v svojih rokah, bi potem tudi lahko dosegli vse.

Poročevalec se je skliceval na Camila in Vanderveldca, češ, da sta se pohvalno izrekla o proporcionalnem sistemu, no jaz pa mislim, da bi dal Vandervelde poročevalcu, ako bi mu ta pokazal svoj proporcionalni sistem, ne dvojke, temveč trojke. Ljubljana vam je pač bila dose-daj tista nepremagljiva trdnjava, katere niste mogli premagati, a pre-pričan sem, da je tudi sedaj ne bode-te, da se to, kar je zgrajeno na sovraštvu in strankarski strasti, ne bo obneslo! (Odobranje!)

Kot zadnji contra - govornik se oglasi k besedi nato

poslanec dr. Ivan Tavčar.

Zdi se mi, da je debata o tej stvari zašla na napačno stezo, kajti govorilo se je o stvarih, ki spadajo popolnoma kam drugam, ne pa k stvari. Jaz bom skušal govoriti torej popolnoma stvarno, mirno in dostojno.

Z gospodom profesorjem Jarcom kot poročevalcem se ne bom pečal, ker mu je odgovoril že tovariš dr. Triller. Pečati se hočem predvsem z osebo častitega govornika nemške stranke, oziroma stranke veleposestnikov. Gosp. dr. Eger je nastopil tu, kar mu pa ne štejem v zlo, kot nekak Germanicus triumphator. Kazal je očitno zadovoljstvo svoje stranke, da pride, če postane ta načrt zakon, v mestni zastop. Jaz za svojo osebo, morda sem sam s tem prepričanem v svoji stranki, ne polagam velike važnosti na to, če pridejo v mestni zastop tudi Nemci, kajti prepričan sem, da se s tem položaj ne bo prav nič izpremenil. Dr. Eger se pač moti, ako misli, da bo postala mestna svetovalnica gorak zapeček zanje, kakor se je izrazil sam.

Poskusil je tudi posnemati dr. Peganu v kritiziranju uprave ljubljanskega mesta. Spodtikal se je nad tem, da so se zadnji čas morale doklade zvišati od 25 na 35%. Jaz bi pač poslal dr. Egerja v središče nemstva v nemški Gradec, in tam bi dobil šele občutek, kako izgledajo občinske doklade. Vsak politik namreč, če je le količkaj objektivni, se mora v resnici čuditi, kako je bilo stolnemu mestu Ljubljani mogoče celih 20 let izhajati s tako nizkimi dokladami, kakor jih nima nobeno provincialno glavno mesto v celi Avstriji.

Ali s gosp. dr. Egerjem se mi je pečati v drugi delikatni zadevi.

Večina gospodov, ki sede v tej zbornici ob moji strani je res čisto nedolžnih pri tisti pogodbi, ki je veljala svoj čas v tej zbornici med našo stranko in stranko veleposestnikov. Ne štejem v zlo stranki na desnici, ako se oklepa te pogodbe, ali za neka nespodobno smatram, da se vleče ta zadeva v zbornico, ker sem jaz edini oklofutani, ker sem jaz edini še iz tistih časov v tej zbornici.

Jaz nisem v položaju, da bi mogel pončevati stranko na desnici, kako naj ravna v tej zadevi, izjavljam pa, da je bila dotična pogodba le fiktivna pogodba. Nacionalnih koristi ni zagotavljala nobenih, namen pogodbe je bil, kar odkriti priznavam, antiklerikalni. Jaz tega nisem nikdar tajil in stojim s svojo osebo, za to trditve: namen pogodbe je bil onemogočenje klerikalne stranke. In ta namen je bil dober. Te taktične pogodbe bi zastopniki veleposestva ne smeli vlačiti v to zbornico s tako brezskrbnostjo, kakor so jo zavlekli v trgovsko zbornico, ker se tu vse obrača edino le proti moji osebi: Odkrito povem, če bi ekselencia baron Schweffel prišel kdaj v tak položaj, da bi moral sam nositi vse udarce za svojo stranko, kakor sem jih moral jaz leta in leta, pa bi jaz hotel obelodaniti tako pogodbo in bi stopil k ekselenci baronu Schweglu ter ga vprašal, ali bi mu bilo všeč, da se spravi to v javnost, ne vem, kaj bi odgovoril. Ali je potem tako postopanje taktično, ne vem, kavalirsko pač gotovo ni. Izjavljam pa, da so to moje zadnje besede o tej pogodbi v tej zbornici.

Torej z dr. Egerjem nobene besede več!

Lahko bi odgovarjal dr. Peganu, ali mislim, da bo tudi on priznal, da tu ni debata o mestnem proračunu. Kaj bi rekli vi, če bi dr. Tavčar začel v mestni zborovalnici govoriti, kakih naprav je treba v deželni blaznici in kakih v bolnici. Rečem le toliko, da s 25% dokladami ni mogoče delati čudežev. Res, so po manjkljivosti v mestni upravi, ali enako je tudi pri deželi in to iz enakega vzroka.

Toda proti polemizovanju dr. Peganu moram vendar nekaj omeniti. Govoril je o najrazličnejših stvareh, o katerih nekateriki ne more imeti niti pojma. Govoril pa je tudi, da je bilanca elektrarne ponarejena. Saj je vendar sam deželni odbornik, zakaj pa kot šef ni kaj ukrenil v tej zadevi. Če je torej res, da je bilanca ponarejena, pa vzlic temu ni storil nič, potem je njegova pregreha res velika.

Torej če se kritizira, naj se kritizira pravično, v takih mejah, ki so v dostojnem svetu običajne.

V druge stvari se kot podžupan ljubljanskega mesta ne spuščam, ker bi sicer trajalo do polnoči, ako bi hotel odgovoriti na vse.

Sedaj pa nekaj o načrtu, ki ga je predložil ustavni odesk. Jaz ne stojim na stališču, ali je izprememba potrebna ali ne, to je postranska stvar, gre le za načrt, kakršen leži pred nami, kateremu gre glavni oči-tek, da napravljva vtisek, da je napravljen tako, da mora priti narodno-napredna stranka v manjšino, četudi je v večini.

Najprej nekaj splošnih opazk: Pred vsem naglašam, če tudi priznam, da je reforma morda potrebna, da bi bilo za stvar gotovo koristno, če se le hoče postopati pravično, za rešitev tako velevažne legislativne zadeve poiskati primerne kompromisne poti.

Važno je tudi vedeti, kako stališče zavzema o stvari zastopnik vlade, in le obžalujem, da ni čutil potrebe, da bi bil tekom te dolge razprave izpregovoril le besedico k stvari.

Če bi se stvar rešila kompromisnim potim, bi bilo treba iskati tudi zveze z mestnim občinskim zastopom. Da se to sploh ni zgodilo, je napačno in obžalovanja vredno.

Zakaj smo proti temu zakonskemu načrtu, zakaj smo ga tako vehementno izpodbijali, se je pokazalo v današnji debati, zlasti iz izjavljanj dr. Peganovih, ki jasno dokazujejo, da ves ta operat izhaja iz strankarstva.

Da skrajšam debato, se hočem dotakniti le glavnih točk.

V zakonski načrt sta sprejeta §§ 1 a in 1 b.

Drugi paragraf ni tako nevaren, ker določa instance, katera je pristojna za take ukrepe, ne vem pa, kaj bi počel s § 1 a, s katerim se daje deželnemu odboru oblast, da more od dne do dne izpreminjati obseg ljubljanske občine. Ljubljanska občina vendar ne spada pod okvirni državni zakon. Ljubljanska občina je vendar občina s lastnim statutom, katere obseg se ne more spreminjati brez ustavnega privoljenja. To je naravnost nemogoče. Za kmetijske občine je to pač mogoče, za mesta s lastnim statutom pa absolutno ne.

Če se ta zakonska določba sprejme, potem bo cela avtonomija ljubljanskega mesta v rokah profesorja Jarca, dr. Lampeta in dr. Peganu, in ti bodo delali z njo, kar bodo hoteli. Bojim se, in zato ta zakon izpodbijamo na vso moč, da se bo ta zakon skušal izbrbljati v najostudnejše volilne maneuvre. Po tem § 1 a se na nenavaden način pomnoži lahko šte-vilo volilcev, ki bodo plačevali morda le po en vinar občinskih doklad.

Sprejela se je tudi določba, da naj ženske volijo osebno. Jaz za se nimam nič proti temu, kajti ženske so v Ljubljani že toliko inteligentne, da morejo osebno izvrševati svojo volilno pravico. In s tem tudi odpade očitanje, kako je ostudno gledati pohiranje pooblastil od ženske do ženske, ko se je tudi dogodilo, da je ena volilka oddala po dve pooblastili, samo da se je odkrižala nabiralec pooblastil. Toda če se je sprejel ta princip, se je odpravila ena napaka, na drugi strani pa se je odprla pot za prodajo in kupovanje pooblastil, ko se je izreklo, da morajo voliti s pooblastili vsi oni davkoplačevalci, ki bivajo izven občine.

Če hoče kmet iz Tomačevega ali Rudnika vplivati na ljubljansko občino, naj pride vsaj osebno volit.

Če so se pooblastila odpravila na eni strani, naj se odpravijo tudi na drugi.

Ze predgovornik dr. Novak je omenil, kako se bo izkoriščal § 1 a v volilne namene. Jaz pr sem prepričan, da dokler bo sedanja večina v deželi, vlada ne bo nič rekla k temu, kakor tudi ne reče sedaj nič. Ko boste v mestnem zastopu uvideli, da s hišnimi posestniki in delavci ne prodrete, bo hitro poskočilo število volilcev z majhnimi posesti.

Najlepša meja med Ljubljano in Vičem bi bila Glinščica, ob kateri je nekaj njiv. Če bi bilo treba, se Ljubljana razširi do Glinščice in takoj je nekaj novih volilcev. Ljubljanski vodovod je na ljubljanskem polju. Te njive se priklapijo mestu in zopet je par tisoč volilcev.

Zato je taka določba nemogoča, ker bi se izbrbljala v volilne namene.

Drugo načelo predloženega načrta je načelo proporcionalnosti. To načelo je pravično, to prizna celi svet. Ali pravično je le tedaj, ako je za vse zastope enako, ali pa vsaj za sosedne. Cesar pa ne morem umeti, je pa to, da bi se ravno Ljubljana sama razlikovala od vseh drugih občin. Zakaj se ne uvede enak sistem tudi v drugih mestih. Če profesor Jarc odkimava, pravim: bodimo odkritrosni, ker tam ni treba, ker tam stranka ne rabi v zastopih nobene opozicije.

Vi zastopniki veleposestva se bode-te spominjali pozneje časa, ko ste soglasno glasovali za prestop v specialno debato o tem načrtu, ki se bo sprejel. Ali verujete mi, taka stvar je kakor magnet, ki vleče nase. Vpraševati se bo začelo, zakaj ni enako tudi pri volitvah v deželni zbor kranjski, zakaj tudi ne enako pri volitvah v veleposestvu. In uvedla se bo tudi tam. Tedaj pa menda vaš spomin na to uro, ki vam je danes tako sladak, ne bo več tako sladak.

Volilski razredi so razdeljeni tako, kakor v vsaki drugi občini, in kakor se voli v Osilnici ali Fari pri Kostelu, se bo volilo tudi v Ljubljani. Profesor Jarc se sklicuje ni Linc, ni pa ravno tako velika ta njegova modrost, ki je zelena pognala v tem načrtu, a zrastla je na Predarlskem. Opozarjamo pa na to, da se na Predarlskem, kjer so konservativci v večini, niso upali tako daleč in so dali tri razrede samo občinam do 6000 prebivalcev, dočim imajo občine nad 6000 prebivalcev po štiri razrede. Vi pa hočete Ljubljano poriniti na nivo zakonite predarlske občine.

Če se je odločilo za tak način volilne reforme, potem se je treba ozirati na interes, na davke, ne pa na osebe, da se volilni razredi porazdele po davku, ne pa po osebah. V predloženem načrtu ste vzeli $\frac{2}{3}$ v I. $\frac{2}{3}$ v II. razred. Silno krivično je, da volijo v drugem razredu volilci, ki plačajo 80 do 90 K davka, pa tudi taki, ki plačajo samo en vinar. Če se je ozirati na interes, je to krivično, zato pa je treba štirih razredov, kar bi storilo reformo pravičnejšo.

V I. razredu je danes v Ljubljani 800 volilcev, v II. okrog 1500, v III. pa 2400, odslej jih pa bo v I. okrog 1700, v II. okrog 3000, in če v III. pride 1000 delavcev, ima onih 4700 gotovo večino in uniči volilne pravice delavstva. Kako bo delavstvo vsled tega obračunalo z vami, vi pa z delavstvom, je vaša stvar.

Naglašam še veliko hibo: Zakon bode-te sprejeli samo zato, da omogočite sedanjí deželnozborni večini, da pride do veljave. Vidi se to že, ker je način volitve silno težaven, zakon je na vseh krajih odprt, povsod so špranje. Vse to velja za paragrafe od 15. dalje. Za tak način volitev bo treba res posebnega na-

vdihnjene župana, da ne volitve
»odil tako, kakor so predpisane.

Sprejeli ste določbo, da vsi raz-
redi volijo naenkrat. To je mogoče
pri občinah s 500 volilci, ne pa v
Ljubljani, kjer je 8000 volilcev. Na-
stale bodo velikanske homatije.
Uvedli ste volilne kuverte, voditi se
bo moral zapisnik za tiste, ki pridejo
voliti in za tiste, ki ne pridejo, kje
boste dobili take lokale, kje tako
»sojbe?

Ali je res absolutno potrebno,
da se vrše vse volitve na en dan?
Zakaj ne za vsak razred posebej?
Štvar je vendar lažja. Tu pa vse na
en dan in potem še volilna dolžnost!
Vzemimo le en paragraf, da iz-
previdite, kake težave se bodo po-
kazale. Vzemimo § 25.

Ali je volilni predlog veljaven,
ako imenujem za I. razred 9 kandi-
datov, zadnjih 6 pa priklonim
II. razredu? — Vsled tega je lahko
ves moj volilni predlog anuliran.

Vzemimo § 45, ki določa, da je
za veljavnost glasovnice potrebno, da
ma označbo kake objavljene liste in
da je neposredno pod to označbo ime-
novan kandidat, ki je bil na dotični
listi vpisan pod št. 1.

Ce sem jaz vpisan na listi pod
št. 1, pa kdo na svoji glasovnici črta
moje ime, je potem glasovnica ne-
veljavna.

Vsak volilec mora sam označiti
glasovnici rimsko številko razreda.
Ako se označba ne vjema z označbo
na kuverti, je glasovnica neveljavna.

To se pravi vendar norčevati se
z volilcev.

In sedaj pa določila:

»Za veljavnost glasovnice je po-
trebno, da ni iz drugega papirja«,
nemšk: »dass er (der Stimmzettel)
nicht von steifem Papier ist«.

To je vendar preveč. Kaj pa je
vendar to »trde ali »steife«? Ce je
volilna komisija nasprotne stranke
in hudobna, ji je lahko vsak papir
pretrd! To je vendar nekaj nečuvne-
ga, nemogočega! Na tak način je
mogoče razveljaviti nebroj glasov-
nic, češ, papir je pretrd!

Tako ne bi smeli izgledati za-
konski predlogi.

Takih hib je še nebroj.

Program naše stranke nam ne
dopušta, da bi pritrdili takemu na-
črtu, zato smo tudi sklenili, da se pač
udeležimo splošne debate, posebne
pa ne več, ter da v specialni debati
prepusimo vam, da storite s tem na-
črtom, kar vam je ljubo in drago.

Nekaj pa moram še povedati.
Danes sneži po Ljubljani in Ljublja-
na je zavita v sneg. Ta načrt se mi
tudi zdi podoben snegu, ki pada na
Ljubljano. Prepričali se bode, da
ta sneg ne bo večno ležal na Ljub-
ljani, in tako tudi ta reforma ne bo
večno ležala nad Ljubljano. Tega se
ne bojim. Prepričani bodite, da Ljub-
ljana ne bo nikdar tista kmečka vas,
katero hočete napraviti iz nje s tem
načrtom. (Živahno odobravanje!)

K besedi se oglasi nato

deželni predsednik baron Schwarz,
ki izjemoma, ne da bi imel kaj v ro-
kah, izjavi, da danes še ni v položaju,
da bi mogel povedati mnenje vlade
o tem načrtu, ker je odsek poročilo
deželnega odbora precej predelal,
odsek pa je izgotovil svoje poročilo
še le v zadnjih dneh. Odgovoril bo
še le po današnji razpravi v tej zbor-
nici.

K besedi se oglasi nato poslanec
dr. Šusteršič, ki pravi, da je sicer
debate je anticipiral specialno de-
pravljalo o načelih, na katerih je
zgradil ustavni odsek svoj načrt. Del
debate je anticipiral specialno de-
bato. Drugi gospodje so se bavili z
ljubljskim občinskim gospodar-
stvom, ki tudi ne spada k stvari. Go-
vornik se hoče držati le načel, na ka-
terih sloni predlagana reforma.

Za S. L. S. ni merodajen politi-
čen efekt te reforme. Gre se je za to,
da tudi za Ljubljano izvaja svoja de-
mokratična načela, kolikor je mo-
goče.

Govorilo se je mnogo o avtono-
miji. S. L. S. je avtonomija občin
važna in resna stvar, ker je le na
njej mogoče zgraditi trdno skalo po-
litične svobode. Zato so tudi predlo-
žili reformo občinskega reda za deže-
lo in mesta. Očita se, da je bila refor-
ma za Ljubljano predložena le iz so-
vrstva do napredne stranke. Ta refor-
ma sloni na istih načelih, kakor
reforma občinske reforme za deželo.
Ne gre, da bi dežela imela napreden
moderen volilni red, Ljubljana, kul-
turno središče slovenskega naroda,
pa nazadnjaškega. Zato je reforma
za Ljubljano tudi potrebna.

Odgovarja poslancu Ganglu, da
eksistira okvirni državni zakon, ki
se ne da spreminjati in ki zahteva
primerno interesno zastopstvo, vsled
česar je uvedba splošne in enake vo-
lilne pravice nemogoča. Ko se je
sklepala splošna volilna pravica za
deželni zbor, so zastopniki narodno-
napredne stranke zagovarjali plura-
liliteto.

Zakaj pluraliteta? Zakaj se ne
ustanovi čista splošna kurija?

Mi hočemo vsaj en razred sploš-
ne in enake volilne pravice. Mi ni-
mamo večine, pa bomo tako napra-
vili, kakor se nam dopade. Izvoljeni
smo zato, da se vaša načela ne izvaja-
jo. Za to, kar delamo, smo odgovorni
svojim volilcem, ne vašim.

Tega načrta ni diktiral stran-
karski egoizem, temveč ga načrt ravo
zaprečuje.

V načrtu ne leži kršenje avto-
nomije, če se ni ljubljanska občina
vprašala za mnenje. Ni nobenega za-
kona, po katerem bi se moralo to
zgoditi. (Dr. Triller: »To je v bi-
stvu avtonomije!«) Priznava, da bi
bilo prav, če bi se bila vprašala mest-
na občina, saj se lahko deželni zbor
ozira na to mnenje, ali pa ne. Skleni-
li smo reformo za vso deželo, pa ni-
smo vprašali nobene občine. Avtono-
mija je pa samo ena. (Dr. Triller:
»Večja in manjša pa je!«) Stvari pa
hoče predlog v specialni debati, po
katerem se bo dala prilika mestni
občini, da se izjavi.

Glede na izvajanja dr. Trillerja,
da so zastopani vsi sloji ljubljanskega
prebivalstva v občinskem svetu,
seveda ne glede na politično mišlje-
nje. Ali to je podobno nekaki kura-
teli, katere klerikalni občinarji ne
rabi, pač pa prosto izvoljenih za-
stopnikov.

Vezana lista ne bo uničevanje
volilne pravice, če ne bo s številko 1
zaznamovani kandidat na glasovni-
ci. Nekaj inteligence morajo imeti
volilci. (Dr. Triller: »Samostoj-
ni so!«) in discipline.

Nikakor ni krivica, če Posavec
volijo v Ljubljani, saj Ljubljanci,
ki imajo zunaj kako posest, tudi
imajo volilno pravico na Posavju.
(Dr. Triller: »Saj je deželni od-
bor sam izpočetka predlagal 6 K
davka, pa ste to pozneje črtali!«)

Dr. Trillerja se je zdelo prav,
da se je črtala volilna pravica čast-
nih občanov. Izjavlja, da ni vedel,
da je izvoljen za častnega občana v
Železnikih. (Dr. Triller: »Ali pa
bodo šli gospodje voliti, ko so se izja-
vili, da je nečastno!«)

Glede volilne pravice mladolet-
nih pravi, da ne gre mladoletnemu
ta pravica, ker nimajo sami svoje
odločbe. Otroci vendar ne morejo
voliti. (Dr. Triller: »Posavec pa
lahko volijo po pooblaščenih!«) O
tem se bo še govorilo v specialni de-
bati.

Klerikalci ne delajo nikakih
koncesij Nemcem, temveč izvršujejo
samo svoj program, ne glede na ka-
ko drugo stranko.

Ce ima narodno - napredna
stranka na svoji strani večino ljub-
ljanskega prebivalstva, bo imela tu-
di večino v občinskem zastopu. In bo
jej tudi v korist, ako bo v mestnem
zboru močna delavna opozicija. Na-
rodno - napredna stranka se bo po-
mladila v boju. Vse to bi bilo tudi
kompenzacija za klerikalno večino v
deželnem zboru.

Glede osebne volitve izven obče-
ne stanujočih volilcev se bo še govo-
rilo v specialni debati.

Reforma deželne ustanove je
nemogoča brez soglasja vseh strank.
Zakaj se ne napravi v kmetijskih
občinah proporcijni sistem: Med Ljub-
ljano in občinami na deželi je vendar
razlika. Proporcijni sistem zahteva
tudi nekoliko več intelektualnosti
volilcev. Proporcijni sistem je
najnaprednejši, Ljubljana je najna-
prednejša občina, zakaj ne bi imela
najnaprednejšega volilnega reda! (Dr.
Triller: »Taki vici! Taki
vici!«)

Način volitve ni prekomplici-
ran. Volitev vseh treh razredov je
prav lahko mogoča en dan. Manipu-
lacija in skrutinij bota nekoliko te-
žavnejša, a se bo vendarle lahko lepo
izvršila.

Vlada ne more izreči tako hitro
svojega mnenja, ker je načrt še zelo
svež. Vlada je dolžna predložiti vsak
zakon v sankcijo, ako je sklenjen ta-
ko, da ne nasprotuje obstoječim za-
konom.

Glede na pripombo dr. Tavčarja,
da bi bilo treba zadevo urediti potom
kompromisa; pravi, da je že pred
dvema leti svetoval kompromisno
pot, ali ta nasvet da ni našel prijaz-
nega odziva. To ni prav! (Dr.
Triller: »Saj nas ni treba učiti
našega postopanja! V ustavnem od-
seku smo predlagali izpremembo
skoraj vsake pičice!«) »Kjer niso
tangirana naša načela, je kompromis
mogoč, sicer pa ne!« Govornikova
stranka bo glasovala za prehod v
specialno debato.

Ker ni pripravljen noben drug go-
vornik, govori še poročevalec posl.
Jarec, ki odgovarja na nekatera iz-
vajanja naprednih poslancev, nakar
se sklene prehod v specialno debato.

Poslanec Gangl je izpremenil
svoj nujni predlog v samostalni
predlog, katerega odkaže glavar
upravnemu odseku.

Nato utemeljuje poslanec Lav-
renčič svoj nujni predlog v zadevi
regulacije kamniške Bistrice, ki naj

se še prične s letošnjim letom po iz-
delanem načrtu.

Nujnost je sprejeta in predlog
se odkaže upravnemu odseku.

Glavar zaključi nato sejo ob
9:35 zvečer.

Prihodnja seja v sredo ob 11.
dopolodne z nadaljevanjem današnje-
ga dnevnega reda.

XXI. seja.

Ljubljana, 26. prosinca.

Predseduje deželni glavar pl.
Šuklje, na vladni klopi deželni
predsednik baron Schwarz in
grof Künigl.

Dnevni red današnje seje obsega
38 točk, med njimi vso silo poročil o
prošnjah za podpore.

Deželni glavar konstatira sklep-
nost in odpravi sejo ob 11. uri 40 mi-
nut namesto ob 11. uri ter imenuje
za zapisničarja poslanca dr. Novaka
in Demšarja.

Vložen je nujni predlog posl.
Povšeta v zadevi zvišanja tari-
fe pri južni železnici in nujni pred-
log posl. Lampeta v zadevi po-
daljšanja železnice od Metlike do
Karlovca.

Poslanec Dulc in Piber sta vlo-
žila vsak po en samostalni predlog,
ki se odkaže upravnemu odseku.

Vložena je interpelacija posl.
Zabreda v zadevi prodaje žganih
piječ v zaprtih steklenicah, ter posl.
dr. Šusteršiča v zadevi škode
povzročene po reki Sori.

Deželne električne centralne.

Deželni odbor je predložil zbor-
nici obširno poročilo o dosedanjem
stadiju, v katerem se nahaja zadeva
deželnih električnih central in pred-
laga: deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pooblašča, da
nadaljuje pod pogoji, ki so navedeni
v poročilu, skupno s e. kr. železnič-
nim ministrom zadevo o izrabi
kranjskih vodnih sil.

Poročilo se je odkazalo odseku
za deželna podjetja.

Upravna kamniška Bistrica.

O tozadevnem nujnem predlogu
poslanca Lavrenčiča poroča posl.
Povše, ki pravi, da je škoda po-
vzročena po Bistrici res velika, ker
je voda odnesla mnogo humusa in na-
nesla veliko gramozu na rodovitno
zemljo. Vsi veščaki, deželni in držav-
ni, priznavajo, da je mogoča najhu-
jša katastrofa. Bistrica je tekla pred
sto leti proti Klečam in le malo se
manjka sedaj, da si zopet ne odpre-
noti. Ministrstvo ima izdelane načr-
te, ki so pa potrebni poprave. Odsek
priporoča, da naj se tozadevni za-
konski načrt čim najprej popravi in
zakoni in se v to svrhu, če je treba,
skliče izredna seja deželnega zbora.
Poleg regulacije Bistrice pa je treba
pokrbiti tudi za to, da voda ne bo
odnašala toliko gramozu. Regulirati
se bodo pa morali tudi stranski pri-
toki Bistrice.

Odsekov predlog priporoča tudi
poslanec Lavrenčič.

Občinski red in občinski volilni red
za deželno stolno mesto Ljubljano.

Specialna debata.

Ko proglasi glavar, da se začne
o tej točki specialna debata, zapuste
poslanci narodno-napredne stranke
dvorano. Ostane le posl. dr. Novak
kot zapisnikar.

Razpravlja se najprej volilni
red, potem šele občinski red.

Debata o volilnem redu se raz-
deli v pet delov: § 1 do § 11, od § 12
do § 24, od § 25 do § 34, od § 35 do
§ 54, od § 55 do konca.

Prvi del.

Poročevalec posl. Jarec pripo-
roča, da se §§ 1—11 sprejmejo ne-
spremenjeni.

Prvi govori posl. dr. Eger, ki
predlaga k § 8 izpremembo, da naj se
zadnji stavek prvega tega odstavka
glasi: »Pooblaščenec sme zastopati
le enega volilnega upravičenca in se
mora izkazati s pooblastilom, ki se
nanaša na dotično dejanje.«

Posl. dr. Šusteršič predlaga
k § 4 (Izvrševanje volilne pravice),
da se mu izjema za posestnike v ob-
čini ležečih posestev ali v občini iz-
vrševanih podjetij, ako ne bivajo v
občini, da morajo voliti po poobla-
ščencih, ne dopade. Predlaga, da se
ta odstavek črta.

Predsedstvo prevzame namest-
nik deželnega glavarja baron Liech-
tenberg. Poročevalec se prikloni
obema predlogoma. Ker ni več nobe-
nega govornika, se glasuje.

Sprejmejo se nespremenjeni
§§ 1—3, k § 4 se sprejme dr. Šuster-
šičev predlog, §§ 5 do 7 nespremenje-
ni, k § 8 sprememba po predlogu dr.
Egerja, in ostali paragrafi nespre-
menjeni.

Drugi del.

K § 16. predlaga posl. dr. Eger
da naj imajo častni občani pravico v
občini, volilci pa naj se razdelijo po
davku.

Poročevalec se izjavi proti pred-
logu poslanca dr. Egerja. Volilna
pravica se je odvzela občanom tudi v
drugih občinah. Da bi se volilci raz-
delili po davku, pa ne odgovarja de-
mokratičnim načelom stranke.

Sprejme se celi odstavek po od-
sekovem predlogu.

Tretji del.

K § 43. predlaga poročevalec, da
naj se glasi: »Kadar so vsi navzoči
volilci oddali svoje kuverte«.

Glede § 54. pripominja, da je
vsem po dr. Tavčarju grajanim nedo-
statkom že odpomagano v § 30.

Posl. dr. Šusteršič predlaga
k § 25. (Volilni predlog.) glede na iz-
vajanja dr. Tavčarja v glavni debati
izpremembo k 4. odstavku.

Nadalje k § 42. (Glasovanje)
odstavku 3. dodatek, ki določa, da
more volilec vendar pozneje še voliti
s pravilno kuverto.

Končno k § 43. (Konec glasova-
nja), da smemo po pretečenem volil-
nem času še voliti oni volilci, ki so
prišli še pred določeno sklepno uro v
volilni prostor, ali od volilne komisi-
je v to določeni prostor, ali so pa ob
tem času neposredno pred volilnim
prostorom.

K § 48. (Ugotovitev izida voli-
tev) predlaga dr. Eger, da naj dobi
tista stranka prvi ostali mandat, ki ni
bila udeležena pri oddaji mandatov.

Poročevalec se pridruži predlo-
gom dr. Šusteršičevim, zavrača pa
predlog dr. Egerjev.

Sprejmejo se dr. Šusteršičevi
predlogi, sicer pa odsekovi. Dr. Eger-
jev predlog se odkloni.

Četrti del.

Sprejme se brez debate.

Peti del.

Poročevalec predlaga stilistično
izpremembo k § 63.

Celi oddelek se prejme po pred-
logu poročevalca.

Občinski red.

Poročevalec predlaga, da se vsi
paragrafi sprejmejo nespremenjeni.

K besedi se oglasi dr. Pegan,
ki povdarja, da je v starem § 62. do-
ločba, da so »klepi tajne seje tri leta
tajni. Predlaga, da se izpremeni ta-
ko, da se po tajni seji tekom treh dni
napravi zapisnik in potem predloži
občinstvu v pogled.

Poslanec dr. Eger predlaga iz-
premembe k §§ 1 a in 1 b.

K § 40. pripominja, da je difer-
enciranje doklad krivično, zato bodo
Nemci glasovali proti temu para-
grafu.

K § 70. hoče z ozirom na ulične
izgrede, ki so se dogajali, staviti
predlog, da mora mestna občina po-
vrniti škodo v takem slučaju, ako se
ji more dokazati, da v svrhu javne
varnosti ni storila svoje dolžnosti.

Dr. Pegan popravi svoj pred-
log z ozirom na to, da še obstoje dru-
gi oddelki tega paragrafa, ki ostane-
jo v veljavi.

Poročevalec se strinja s predlo-
gom dr. Pegana, je pa proti izpremi-
njevalnim predlogom dr. Egerja k
§§ 1 a, 1 b in 40, ne nasprotuje pa
predlogu k § 70.

Sprejmejo se nato odsekovi pred-
logi. Sprejme se predlog poslanca dr.
Pegana k § 62., in predlog poslanca
dr. Egerja k § 70.

Poročevalec predlaga, da se
sprejmejo tudi členi I., II., III. in IV.
Posl. dr. Šusteršič predlaga
resolucijo, po kateri naj se povabi
mestno občino, da izreče svoje mne-
nje k predložnemu zakonskemu na-
črtu.

Mestna občina sicer nima
v tem nikake odločilne besede,
vendar se pa more ugoditi želji mest-
ne občine, da se ji da prilika, da poda
svoje mnenje, katero naj se priloži
potem k zakonskemu načrtu, ko se bo
predložil v najvišje odobrenje.

Sprejmejo se členi I., II., III. in
IV. ter uvod in naslov.

Načrt se sprejme tudi v tretjem
branju in tudi resolucija dr. Šuster-
šičeva.

Po sprejetju cele predloge, je
eden izmed klerikalnih poslancev
udaril z rokama skupaj; sicer je pa
vladal v zbornici popoln mir. Torej
nikakega odobravanja, in celo niti
veselih lic.

Predsedstvo prevzame deželni
glavar.

Pristava za izrejo bikov - plemenja-
kov.

K tozadevnemu poročilu deželne-
ga odbora predlaga poslanec Dem-
šar, da zbornica takoj preide k raz-
pravi.

Sprejeto.
Poroča nato posl. grof Barbo;
kaj, ni čuti.

Predlog se glasi:
Deželni odbor se pooblašča, da
ustanovi pristavo za izrejo bikov-
plemenjakov; pristava bodi izdatno
oskrbljena s pašniki in naj leži v pla-
ninah. Vprašanje, ali naj se ustano-
vi pristava z dolgoletnim zakupom
ali pa nakupom pripravnega in ce-
nega zemljišča, se prepusti v rešitev
deželnemu odboru.

Poslanec Demšar se ni še po-
polnoma otresel svojih pomislekov,
upa pa, da bo deželni odbor upošte-
val mnogostransko izraženo željo ži-
vinorejcev. Predlaga resolucijo, da
naj se deželni odbor pri nakupu ple-
menjakov predvsem ozira na domače
živinorejce.

Predlog in Demšarjeva resoluci-
ja se sprejme.

Nato prekine glavar sejo ob 1:25.
Seja se nadaljuje ob 4. popoldne.

Nadaljevanje seje.

Deželni glavar zopet otvori sejo
ob 4. uri 18 minut popoldne.

Vlado zastopa dvorni svetnik
grof Chorinski.

Ločitev kat. občine Sv. Križ iz ob-
čine Dolsko.

Kat. občina Sv. Križ sestoji iz
vasi Vrh, Zagorica in Križevska vas
in šteje 185 duš in trideset hiš. Po-
sestniki te kat. občine utemeljujejo
prošnjo za izločitev iz politične obče-
nine Dolsko in za priklonitev politični
občini Velika vas s sledečimi razlo-
gi: Občinski urad na Dolskem je od-
daljen poldrugo uro in pota do tja so
slaba in težavna, dočim je v Veliko
vas le 25 minut in dobra občila. Z
Velikovaščani imajo že skupno eks-
kurendo-šolo pri Sv. Križu. Interesi
dolincev in hribovcev so popolnoma
različni in občina Dolsko, ki leži po
večini v dolini, skrbi predvsem za
dolince, vsled česar vlada med dolin-
ci in hribovci kolikor toliko napeto
razmerje. Občina Velika vas pa ima
hribovski značaj, in njeni prebivalci
iste interese in potrebe. S priklonit-
vijo upajo doseči pa tudi zmanjša-
nje bremen. Končno je velikovaška
občina majhna in bi se s priklonitvi-
jo primerno povečala, obenem pa bi
se tudi zedinili občinska in župnijska
meja.

Ustavni odsek, poročevalec posl.
dr. Pegan, predlaga:

Deželnemu odboru se naroča, da
poizvede o tem, je-li čulitev umest-
na ali ne, dalje da povzroči vse za de-
litev formalno potrebno, če se izkaže
čulitev umestna, in končno o tem po-
roča deželnemu zboru v sklepanje.

Posl. dr. Kerek priporoča pred-
log.

Predlog se sprejme soglasno.

Proračun normalnošolskega zaklada.

Finančni odsek, poročevalec po-
slanec grof Margheri, predlaga k
tozadevnemu poročilu deželnega
odbora:

1. Pri izmeri pokojnin učnega
osobja se vštete dve provizorični
leti, pri posebnega upoštevanja vred-
nih slučajih pa tudi več let, v pokoj-
nino.

2. Draginska doklada se vštete
pri izmeri pokojnine. Ravnotako tu-
di lokalne in starostne doklade učne-
ga osobja v Ljubljani.

3. Starostna doklada se v bodoče
računa od časa usposobljenostnega
izpita.

4. Letnina (remuneracija) su-
plentov in suplentk, ki se uporablja-
jo namesto obbolelega ali drugače za-
držanega učnega osobja, se določa na
800 K.

5. a) Pri točki »Dotacije in do-
neski« se vstavi nova točka s 5000 K
pavšalnega kredita za zvišanje done-
skov pod 1 do 7.

b) Prošnje »Marjanišča« in šol-
skih sester v Trnovem se izročata de-
želnemu odboru v rešitev s poobla-
stilom, da vživa dotacijo.

6. Pri točkah »Remuneracije za
kmetijski pouk« in »Remuneracije za
ženska ročna dela« se naroča dežel-
nemu odboru, da te postavki v bodo-
če postavi v proračun deželnega za-
klada, ne pa v proračun normalnega
šolskega zaklada.

7. Pri točki »Substitucije obole-
lih in drugače zadržanih učnih oseb«
se zviša postavka od 30.000 K na
40.000 K.

8. Pri točki »Denarne podpore v
boleznih in drugih nezgodah« se črta
postavka 8000 K vstavi se pa
15.000 K v isti namen pod VI. a »Po-
uk« pod »Ljudske in meščanske šole«
v proračun deželnega zaklada.

9. Pr

učiteljstvo, ki bojuje boj za doseg svojih pravic.

To poročilo kaže, da stara pravda učiteljstva po volji častite večine v tej zbornici še ne bo v tem zasedanju rešena. Poudarjam, da se to vse zgodi po volji večine v tej zbornici.

Prepričan sem namreč, da predmetno poročilo ni soglasno sklenjeno v finančnem odseku, kakor gotovo tudi ne najde soglasenja z vsemi člani te visoke zbornice.

Narodno-napredni poslanci, v katerih imenu imam čast govoriti, protestiramo proti udarcu, ki se je prizadejal učiteljstvu, da se njegove opetovane in nujne prošnje na zboljšanje gnotnega položaja na tak nezasičan način dosledno odklanjajo.

Večina tega finančnega odseka je prezrla molče krvavo svojo dolžnost, da se ima vsikdar ravnati tudi ona po naukih Kristusovih, ki nas učijo, da delavcem zasluženega plačila ne smemo odtrovati.

Ne govorim iz strankarskega stališča; dvigam svojo besedo tudi za učitelje in učiteljice, ki iščejo svoj spas v raznih klerikalnih društvih.

Prepričan sem namreč, da tudi ti ravno tako hudo občutijo vso revščino svojega stanu, kakor jo občuti napredno učiteljstvo. Napredno učiteljstvo sicer misli, da se mu konečno mora pravica zgoditi, če tudi ostane zvesto svojim načelom in svojega političnega značaja ne spremeni, dočim so nekateri mnenja, da se da preje doseči pravica, ako se ponižno z repkom primahljaja k gospodarju in mu polže roko.

Neznačajnosti gospoda ne zahtevajte od učiteljstva tudi tedaj ne, ako mu imate pravice deliti!

Prisiljen sem bil k tem zadnjim opazam vsi d obstoječih dveh struj med učiteljstvom in radi nedavnega članka v nekem ljubljanskem dnevniku, ki prav gotovo ni padel iz neba tiskan v list, marveč je bil gotovo inspiriran po kakem političnem informatorju.

Ta članek je imel to grozno vsebino, da bo skrbela večina slovenske ljudske stranke za to, da se bo učiteljstvo izstradavalo tako dolgo časa, dokler ne poljubi političnega biča dr. Lampeta, ki je prevzel tudi to finančno dolžnost, izjavljati, da učitelje ni nikakega denarja v deželi.

Gospoda, to postopanje je kruto in nečloveško, in me spominja na srednjeveške španske inkvizicije. Dajte vsakemu svoje in plačajte tudi ljudske učitelje za delo, ki ga opravljajo.

Da so ljudski učitelji slabše plačani kot navadni hlapci, o tem v tej zbornici ne bode dvoma.

Primerjati ljudske šolske učitelje s cestarji, češ, da tudi ti niso zadostno plačani, se pravi kazati precejšnje pomanjkanje razumevanja za važnost vzgoje otrok.

Jaz mislim, da je dolžnost nas vseh, da dajemo otrokom tako vzgojo, ki jih bo vsposobila za eksistenčni boj v življenju. Ta cilj vzgoje moremo pa le tedaj doseči, če damo učiteljstvu priliko, da izvršuje v polni meri svojo nalogo.

Nemogoče pa je to od učiteljstva zahtevati, dokler mu ne damo materialnih sredstev za njegov obstanek. S sredstvi, kakor jih ima dandanes na razpolago kranjski učitelj, ne more živeti in mu je tedaj tudi nemogoče posvetiti se svojemu poklicu v idealnem smislu.

Velikokrat se je v tej zbornici govorilo o bedi učiteljstva, pa nič ne škoduje, če znova to poudarjamo. Številke govore jasneje o vsej tragični usodi učiteljstva, nego vsi besedni argumenti.

Kranjsko učiteljstvo je glede učiteljskih plač prvo za pobožno Tirolsko. Ta faktum lahko zadostuje. Celo na Tirolskem je našla učiteljska beda odmevov v posameznih občinah.

Posamezne občine so namreč sklenile lansko leto, da dovolijo učiteljstvu z vrečo v roki pobirati od sosedo do sosedo živila.

Ali hočete, naj morda tudi stradani kranjski učitelj berači od hiše do hiše?

Preveč ponosen je; pa tudi mi moramo imeti toliko ponosa, da ne trpimo krivice, ki se godi kranjskemu učiteljstvu.

Kranjski učitelj je še danes slabše plačan nego oni v Istri ali Bukovini. V Istri znaša učiteljska plača v IV. razredu 1200 K, v III. 1440 K, v II. 1680 K, v I. 1920 K.

Pri tem pa je določena za istreke učitelje še posebna stanarina v znesku po 240 do 540 K, poleg tega pa ima še petletnice po 180 K.

Učitelj na Kranjskem pa ima v IV. razredu 1000 K, v III. 1200 K, v II. 1400 K, v I. 1600 K. Stanarine kranjski učitelj ne dobiva, njegove petletnice so določene v znesku 80 K. Predno pride naš učitelj v II. ali I. plačilni razred, preteče 20 do 25, tudi 30 let.

Iz tega morete posneti kako velika razlika je med plačo učitelja v Istri in plačo učitelja na Kranjskem.

Tudi Bukovina n. pr. ima boljše plačano učiteljstvo kakor pa Kranjska. Pri vsem tem pa imata Istria in Bukovina določeno 35letno dobo za penzijo, med tem ko naj kranjski učitelj gara celih 40 let, in to navzlic § 56. drž. lj. š. zak.

Na vse te pritožbe gospoda nimate drugega odgovora kakor, nimamo denarja.

Jaz pa pravim, Vi imate denar za vse, le za učiteljstvo ga nočete dati.

Sicer pa je gotovo, da bo država sama prispevala k asanacijam deželni finančne.

Gospod deželni predsednik sam je izjavil finančnemu odseku, da je po njegovem mnenju asanacija gotova stvar, in da se naj na konto te asanacije bednemu učiteljstvu že sedaj časno zboljšajo plače, dokler se te plače definitivno ne regulirajo.

Navzlic temu pa finančni odsek ni ničesar ukrenil za časno zboljšanje plač.

Pogrešam v predloženem poročilu zadevnih predlogov finančnega odseka.

Po mojem mnenju se da časno odpomoči učiteljstvu s primernimi draginskiimi dokladi.

Pravično bi tudi bilo, da se službena doba takoj določi s 35. leti.

V tem pogledu stavi na koncu posebne predloge in upam, da bom našel na strani večine te zbornice — pravičnino s rešitvijo.

Gospoda! Izobražen človek ne bo delal nikomur nikake krivice.

Priznavam in uvidevam gospoda, da je finančni položaj dežele neugoden. A posledica temu ne sme biti, da se ravno učiteljstvo pritisne k tlom; kranjsko učiteljstvo ni odgovorno za finančne položaje dežele, ono je deležno le tiste usode, kakor jo ima morski val, ki ga sovražni veter zažene v skalo, ob kateri se ubije.

Ne ubijajte, gospoda, moralčno in fizično slovenskega učiteljstva, ki ni ničesar drugega zakrivilo kakor to, da nosi v sebi tisto zavest, katero jim je ucepil Kristusov nauk: da se tudi njim ne sme krivavo zasluženega plačila odtegovati.

Napravite gospoda konec svojemu sovraštvu do učiteljstva; bodite pravični, bodite plemeniti, s tem si postavite spomenik v prihodnosti, ki bo pričal o Vas kakor o nas grešniških: da smo mnogo grešili v političnem življenju, pa da smo tudi na tehnično skledico dobrih del položili utešeno solzo učitelja-prosjaka.

Treba nam je le poguma in dobre volje pomoči učiteljstvu moralno in materialno in s tem pripomoči tudi, da se dvigne naše domače šolstvo in dvigne kulturni nivo slovenskega prebivalstva.

Stavim naslednje predloge: Do časa, ko se definitivno izvrši regulacija učiteljskih plač, naj se izplačuje oženjenim učiteljem 35%, neozženim pa 25% draginjska doklada.

Določa se v smislu § 54. drž. šol. zakona službena doba učiteljstva na 35 let.

Za podpore določeno svoto 150.000 K naj razdeljuje deželni odbor sporazumno z odsekom, ki ga v ta namen izvoli vsakoletna učiteljska konferenca. (Živahno odobravanje.)

Oglasi se nato posl. dr. Lampeta, češ, ker se je predgovornik spomnil Lampetovega biča. Ni imel se nikdar nič opraviti z njim. Klerikalna stranka je popolnoma demokratična, v kateri so vsi enaki. To pravi zato, ker mu je dr. Novak očital, da je primerjal učitelje s cestarji. Pravi, da je imenoval razne deželne uslužbence, katerim je treba zvišati plače. Pravi, če kdo govori o deželnem deficitu, se to pravi hujskati ljudstvo proti učiteljstvu. Deželni predsednik reče, kar reče bona fide, ker misli, da je res. Pravi, da so klerikalci prijatelji učiteljstva. Obljubljati pa ne morejo nič, ker sedaj ne smejo dati ničesar.

Posl. Višnikar izvaja, da bo to, kar daje proračun ljudskošolskega zaklada učiteljem malo pomagalo. Učiteljske plače so se zvišale pred 12 leti. Tedaj se je ugovarjalo zvišanju plač učiteljem, češ da Kranjska ne sme korakati v tem oziru pred drugimi deželami, uradniške plače se niso bile tedaj regulirale, in pa draginjske razmere niso bile take, kakor sedaj. Učitelji so slabše plačani od paznikov v prisilni delavnici. Učiteljstvu mora zagotoviti dostojna ekstenzenca.

Ljudstvo zahteva dobrih šol, a te so mogoče le, če so učitelji v takem položaju, da morejo izvršiti svojo dolžnost. S preganjanjem ne bode vzgojili značajnih učiteljev. Vzgojili bode le hinavce, ali kakor je rekel dr. Luiger — »Knierrutseher«.

Ne vprašuje pri učitelju, ali je Slomškar ali član Učiteljskega društva, sodite jih le po uspehih v šoli. Učitelj je svoboden državljani in sme izvršiti svoje državljanske dolžnosti in pravice, kakor sam hoče. Res je, da naj se javni funkcionarji drže

vsej nekoliko rezervirano, to velja za vse in naj bi veljalo tudi za duhovnike.

Učiteljstvo boli to, da se meri z dvojno mero.

Ako se pravi, da so naše finance neugodne, so neugodne tudi druge. Ali tudi pri nas so se dajale svote, ne da bi se tako natančno pretresale. Sploh je zvišanje doklad absolutno nepotrebne.

Državni in deželni služabniki so boljše plačani, kakor učitelji. Sluge imajo nad 1200 K, dočim je za učitelje dovolj 800 K.

Uradniške plače so se jako hitro zvišale, zakaj se niso tudi učiteljem, v čimer pa noče očitati uradnikom boljnih plač, temveč le poudariti, da enakost velja za vse.

Navaja številke, kako zelo so narasle potrebščine v drugih strokah. Ako se za to dobi pokritje, zakaj ga ni za učiteljske plače.

Če se sprejme cestni zakon, se bodo stroški velikansko povišali. Navaja razne točke proračuna, koliko se votira za druge stvari, le za učitelje nič.

Finančni odsek je priporočal naklado na pivo za 2 K, ali tudi to se ni porabilo za učiteljske plače.

Zemljiški davek vedno pada in ravno tako deželne doklade na ta davek.

Ker govornik pove, da kmet vedno manj plačuje, dobiva pa vedno več, so klerikalci kar naenkrat vsi v ognju. Govornik navaja potem razne davščine.

Priporoča službeno pragmatiko za učiteljstvo. Najbolj krivično pri učiteljstvu je, da imajo petletne veliko manjše od uradnikov, ki imajo še aktivitetne doklade. Navaja več potrebnih uredb v korist učiteljstvu.

Podpira predloge posl. dr. Novaka in predlaga dostavek, da naj se draginjske doklade priznajo tudi učiteljstvu.

Nato govori poslanec Scholimaeyer, izjavi, da bodo Nemci glasovali za odsekovne predloge, glasovali pa bodo tudi za predlog dr. Novakov za 35% draginjsko doklado in znižanje službene dobe na 35 let.

K besedi se oglasi poslanec dr. Vilfan, ki poudarja, da je največja hiba našega šolstva slaba učiteljska plača.

Materijelno stanje učiteljstvu se mora zboljšati, ker to zahteva načelo o delu in delavstvu. Učiteljsko delo je več vredno, kakor dobiva učitelj zanje. Ni pošteno, umazano je od nas, da dobro delo slabo plačujemo. Ako bomo imeli dobro plačano učiteljstvo, bomo ljudstvu veliko koristili. To zahteva naravnost ljudski interes.

Kranjska je glede plač učiteljstva predzadnja. Suplenti imajo dose-daj 500 K plače. To je taka plača, da je sramota za nas. Provizorični učitelj ima 800 K. Te slabe plače bodo povod, da se bodo moški vedno bolj odtegovali učiteljstvu. Govornik navaja nadaljne plače v raznih razredih in številu učiteljev in učiteljice.

Slabe plače so krive, da se učiteljstvo vedno bolj in bolj zadoljuje. Če pri lastnem denarnem zavodu se je učiteljstvo precej visoko zadolžilo.

Učiteljstvo moramo dati tako plačo, kakor jo zasluži njegovo delo.

Nato govori posl. Jare, ki očita napredni stranki, da ni nič storila za učiteljstvo (Klici: Dvakrat smo zboljšali plačo). Klerikalci če kaj obljubijo, tudi dajo. Naprednjaki so vzgojili samo par dvoživk, ki ne vedo, kaj so (Dr. Triller: Če so vsi Slomškarji, bomo glasovali za zvišanje!).

Potem govori o Jakličevi aferi. (Dr. Tavčar Jakliču: Kaj se vam je zgodilo? Ukorček ste dobili, ko ste bili sodnijsko kaznovani!)

Prizna, da je na Kranjskem učiteljstvo slabo plačano. Ali učiteljska začetna plača vendar ni tako slaba, saj avskultanti nimajo po eno ali dve leti nikake plače.

Dežela ima silna bremena, a navajala jih ji je država, zato je država dolžna, da vzdržuje šolstvo.

Regulacija učiteljskih plač je odvisna od drugih faktorjev.

Morda vodi naprednjake pri zahtevi regulacije učiteljskih plač čut pravičnosti, ali misli, da je to le zato, da bi bila večina prisiljena zvišati deželne doklade. Če bi se to zgodilo, bi pa vpili, da zapravljajo klerikalci deželni denar.

Govori, da je v času klerikalnega gospodstva avanziralo več učiteljev, kakor pa prej. Zgradilo da se je tudi več šol.

Očita ljubljanskemu občinskemu svetu, da gradi šolo na Prulah, češ da bodo morali otroci iz Trnovega preko šentjakobskega mostu na Prule in graja, da se zgradi dekliška šola na Ledini. Graja sploh vse ljubljanske šolske razmere.

Kar se sklene v deželnem zboru, za to nosi sedaj klerikalna večina odgovornost. Manjšina ima pravico ostre kritike. Večina pa je le odgovorna ljudstvu.

Oglasi se nato k besedi

poslanec dr. Ivan Tavčar.

Oglasil sem se k besedi, da na kratko odgovorim poročevalcu.

Moje mnenje je, da je čisto napačno stališče, na katero se je postavil v tej zadevi poročevalec in da je čisto napačno stališče, katero zavzema leva stran zbornice, vedno trdeča, da je kmetška stranka. To stališče je popolnoma nevzdržljivo, dokler je kaj mežanskih volitev v deželi in dokler ti mežanski volilci tudi plačujejo davek. Dobro, če se pa hočete proglašati za kmetško stranko, potem pa tudi sami plačujte davke in iz teh davkov pokrivajte potrebe kmetijstva!

Posl. Jare: Vi niste storili nič za kmeta. Posl. dr. Tavčar: To ni res! Le pregledite proračun, pa boste videli, da smo storili za kmeta vse, kar smo le mogli.

Odgovori hočem torej na dvojno očitjanje.

Profesor Jare je trdil, da bo tem slabše za učiteljstvo, čim bolj bomo mi kričali po regulaciji učiteljskih plač. — Če je to vaše stališče pravično, ne vem. Nekaj čudnega bi pač bilo, da bi vi zato, ker mi kričimo, kaznovali potem drugega, učiteljstvo.

Konstatiram ta izrek profesorja Jare in mislim, da je profesor Jare pač nekoliko premalo premislil, predno je izrekel te besede.

Sedaj pa nekoliko o ljubljanskem šolstvu.

Profesor Jare je rekel, da se mora takoj zgraditi šola v Kolodvorskem okraju. Tu je predvsem treba pomisliti, koliko stane gradba šole v Ljubljani, koliko pa na deželi. Naše šole v Ljubljani stanejo po 200.000 K. Kje pa naj vzamemo denar zanje? Omenim naj pri tem le, koliko časa Ljubljana vsled obstrukcije v deželnem zboru ni mogla dobiti sredstev za najpotrebnejše stvari.

V Ljubljani se zgradija sedaj dve šoli, ki hodete stali 400.000 K. Profesor Jare nam je očital, da se zgradi ena šola na Prulah, druga pa na Ledini. To očitjanje je popolnoma nelogično. Prebivalstvo pač zahteva, da se zgradi ljudska šola na Prulah, in mi se bomo pač ravnali po željah našega prebivalstva, ker priznavamo, kar mora vsakdo spoznati kot pravilno, da je ta okraj vsled odstranitve uradov mnogo izgubil in je sedaj popolnoma zapuščen. Nekaj se mora torej storiti za prebivalstvo tega okraja tudi v materialnem oziru.

Pripomniti pa je treba, da je na Opekarski cesti zrastel popolnoma nov del ljubljanskega mesta, ki ima precejšnje število otrok (Klic: Okrog sto!) Tudi ti bi obiskovali šolo v Prulah. Pri svojih očitjanjih pa je profesor Jare popolnoma pozabil, da se zgradi most z Opekarske ceste na Prule, ker je denar zato že pripravljen in se začne most graditi že letos.

Posl. Jare: Saj ni res!

Posl. dr. Tavčar: Z vami je pač težko polemizirati, ker imate vedno nekaj proforskega na sebi in mislite, da imate v vsakomur, kdor govori z vami, dijaka pred seboj.

Glede dekliške šole je bila stvar težavnejša. Sklenilo se je pa, da se zgradi šola na Ledini, kjer je šola gotovo na primernejšem kraju, kakor pa kje v kolodvorskem okraju. Nam so pač vsi ljubljanski okraji enako ljubi, a s šolo na Ledini je tudi Poljanam ustreženo, kajti na Ledino nimajo otroci tako daleč, kakor bi imeli do šole, ki bi stala kje v kolodvorskem okraju. Sicer pa je v tem oziru zadnja instanca šolska oblast, in je zato čisto nepotrebno očitjanje nasproti nam. Če vam ni prav, se pa pritožite. Pokazala se je tudi potreba šole na Bleiweisovi cesti in to šolo bo tudi treba graditi.

Mislim, da sem s tem dokazal, da Ljubljana stori za šolstvo, kolikor le more, in ne vem, kako je mogoče kar tako tjavendan govoriti, kakor je govoril poročevalec. Mi stojimo pač na stališču, da pripomremo do šole onemu delu mesta, ki zaprosi z njeno, ako uvidimo, da je to upravičeno.

Gospod profesor Jare nam je nadalje očital, kako kruto da smo mi postopali z učiteljstvom.

To očitjanje zadene v prvi vrsti mene, ker sem tako dolgo že član deželne šolskega sveta, obenem se pa godi s tem očitjanjem velika krivica skraj vsem drugim poslancem naše stranke, ker vendar niso tedaj še zavzemali sedanjih svojih mest.

Očitjanje, da smo delali krute krivice učiteljstvu, ni resnično.

O tisti stvari, katero je omenil profesor Jare, o šolskem nadzorniku, ki da je bil namenoma poslan nadzorovat učitelja, da poda o njem slabo kvalifikacijo, mi ni nič znanega. Če je bilo to res, obojam tako postopanje najstrožje in vam le svetujem, obrnite se do zastopnika vlade, saj mora biti cela zadeva v spisih in mora biti razvidna iz njih. Jaz o tem ne vem ničesar. Če bi se bilo pa to res

zgodilo, bi bil jaz prvi, ki bi zahteval, da se prizadeji v javnosti opravičiti. Glede očitjanja, da smo kruto postopali proti učiteljstvu, se spominjam le, da je bilo par učiteljev premeščenih.

Poslanec Ravnika: Jaz sem bil tudi premeščen!

Poslanec dr. Tavčar: Da, bili ste premeščeni, vsled nekkih pritožb, prišli ste pa s take strani, kjer ni bilo masla, na tako stran, kjer je bilo maslo. Premeščeni ste bili radi pritožb (Dr. Novak: Je pač ljudstvo zahtevalo!). Zakaj, o tem pa naj rajši molčim, prijatelj Ravnika!

Glede poslanca Jakliča pa vem le toliko, da je dobil ukorček, ker je bil sodnijsko obsojen zaradi volilne agitacije, in kakor se spominjam, je ta ukor potrdilo tudi ministrstvo.

Pomislite le, kako ste vi postopali proti vzornemu učitelju Žirovniku.

Zato se pač ne more govoriti o nikakem preganjanju učiteljstva z naše strani, da bi bili mi preganjali učiteljstvo, kakor vi preganjate naše učitelje! (Odobravanje narodno-naprednih poslancev!)

Posl. dr. Krek pravi, da boče fiksirati podlago izreku: Čim bolj kričite, slabše bo za učiteljstvo. Ljudstvo pred kratkim še ni bilo naklonjeno šoli in učiteljstvu, kar ima povod v slabih uspehih šolstva. Treba je storiti, da se ta vrzel izravna. S klerikalne strani da se je v tej zadevi ravnalo jako lojalno. Brezpozno je pa potrebno, da se učiteljstvo zaveda, da s kakimi grožnjami nič ne doseže. Regulacija učiteljskih plač bo prišla temprej, čim bolj bo učiteljstvo umelo, da potom politične agitacije ne doseže nič.

Kratko govori še poročevalec, deželni glavar pa medtem šteje navzoče poslance.

K glasovanju predlaga poslanec dr. Novak, da se izvrši štetje glasov.

Glasuje se najprej o predlogu poslanca Višnikarja. Za predlog glasuje 22 poslancev.

Glasovali so zanj narodno - napredni poslanci in Nemci.

Predlog je padel.

Propade tudi predlog posl. dr. Novaka na 35% draginjsko doklado.

Zanj so glasovali isti poslanci, kakor za predlog poslanca Višnikarja.

Proti sta glasovala učitelja poslanca Jaklič in Ravnika.

Predlog poslanca dr. Novaka, da naj o razdelitvi podpor določa odsek, izvoljen po deželni šolski konferenci, propade.

Glasujejo zanj samo narodno napredni poslanci.

Sprejmejo se odsekovi predlogi.

(Konec prihodnjice.)

Deželni zbori.

Pogajanja glede sklicanja češkega deželnega zbora ne gredo nič kaj hitro naprej. »Neue Freie Presse« javlja, da bo sklican deželni zbor za 3. februarja. Če pa pogajanja ne bodo imela nobenega uspeha, bo takoj zopet odložen.

Rekonstrukcija ministrstva?

Parlamentarni krogi zatrjujejo, da bo ministrski predsednik, neglede na uspeh pogajanj o češkem deželnem zboru, takoj začetkom februarja preosnoval svoj kabinet. Novi kabinet ne bo najbrže parlamentaren, temveč uradniški. Toliko je baje gotovo na vsak način, da sedanji kabinet ne pride več v zbornico. V preosnovanem kabinetu pa bodo ostali vendarle ministri Weiskirchner, Bilinski in Dulemba. — Krščanski socialci zahtevajo zase vpliv pri določitvi prihodnjega nemškega ministra - rojaka. — Nemški alpski poslanci trdijo, da je med kršč. socialci in med Jugoslovani dogovor glede jugoslovanskega ministra - rojaka. Ta bi bil kak višji uradnik hrvaške narodnosti, zastopal bi pa v prvi vrsti Dalmacijo. Nemški alpski poslanci izjavljajo, da bi imenovanje jugoslovanskega ministra - krajana izzvalo pri njih najhujši odpor.

Hrvaško.

Koalicijski listi javljajo, da je dr. Frank ponudil Khuenu podporo svoje stranke, če pridejo na Hrvaškem h krmilu moške, ki so Franku všeč, Khuen pa je to ponudbo odklonil, češ, da se hoče opirati samo na postavno večino, ki je hrvaško-arbska koalicijska.

Ogrsko.

V poslanski zbornici se je včeraj nadaljevala debata o imenovanju novega ministrstva. Košut je predlagal resolucijo, v kateri se vnovič povdarja zahteva po samostojni banki. Govorila je še cela vrsta govornikov, ki so vsi izražali novi vladi nezaupe-nje.

Volitve na Angleškem.

Do večerj polu 3. popoldne je bilo izvoljenih 255 unionistov, 230 liberalcev, 38 članov delavske stranke in 72 nacionalcev. Unionisti so pridobili 117 mandatov, liberalci 17.

Dnevne vesti.

+ Iz finančnega odseka. Za vzorno komasacijo v Prigorici pri Ribnici prevzame dežela polovico stroškov. Ljubljanskemu mestu se dovoli pobiranje gostiščnine za daljnih 10 let. »Kmetijski družbi« se dovoli podpora 2400 K. Bolnici v Postojni se povrne stroški za revne bolnike od 1. julija 1909 dalje. Prošnja vinarov gradnikov iz Cateža in Sv. Križa za odpust deželne trtnega posojila se odkloni. Prošnja podjetnika Gostiše za podporo pri gradbi ceste v Podgori se zavrne. Zakon za vodovodno naklado v Kranju se potrdi.

+ Schwarz vedno v strahu. Našega deželnega predsednika morajo preganjati halucinacije najhujše vrste, ker ne pride drugače do miru. Če nima v Ljubljani polno orožnikov. Zda imajo orožniki zopet »Bereitschaft« zaradi — deželnega zbora. Od torka opoldne jih je sklicanih v Ljubljano kakih 20 do 25. Poklicani so bili v Ljubljano, ne da bi vedeli čemu in koliko časa da bodo tu ostali. Doma so jim seveda pripravili jesti in bodo to morali plačati, povrhu pa so morali še v Ljubljani trositi za svoje prehranjevanje. A kdo se meni za to škodo orožnikov? Najmanj gospod baron Schwarz. Sploh so pa orožniki iz bližnje ljubljanske okolice klicani vsako soboto in nedeljo, vsak praznik in dan pred praznikom v Ljubljano in jih ima 15 do 30 »Bereitschaft«. To se res lepe razmere.

+ Klerikaleci se povsodi zavzemajo za Nemce. Po protekciji poslanca dr. Kreka je bil imenovan v tukajšnji tobačni tovarni za tajnika Ignac Elsner, zagrozen nemškutar. Da izkaže hvaležnega svojim klerikalnim protektorjem, podpira na vse načine v tovarni tiste ljudi, o katerih ve, da so pristaši klerikalne stranke. Pri tem se seveda čisto ne ne ozira na to, ako so s tem drugi sposobnejši in vrednejši delavci prikrajšani in oškodovani. Vzpričo tega njegovega postopanja ga klerikaleci seveda štejejo za svojega, čeprav vedo, da je sicer zagrozen Nemec. Pa kaj je klerikalcem mar narodnost? Na jeziku jo pač imajo, da z njo slepe kaline, v dejanju pa jim je ljubši vsak še tako zagrozen Nemec, kakor pa rojak Slovenec, ki je po prepričanju naprednjak ali socialni demokrat. Takim svojim nemškim protežjem seveda gledajo v vsakem oziru skozi prste in mu niti ne zamerejo, ako tudi nastopa kot vsebinski agitator. Takšen njihov proteže je tudi Elsner. Ta mož nabira obračune poštne znamke za »Südmarko«. Sam jih seveda ne more dosti nabirati, zato je ukazal, naj marke zanj nabirajo delavci in delavke. Ljudje so se seveda uklonili njegovi želji in mu nosijo sedaj marke dan za dnem v njegovo pisarno, ki je tako postala nekaj agitacijski lokal za »Südmarko«. In gospod Elsner je daržljiv tudi. Kdor mu prinese omot znamk, vsakega obdari s svežnjem viržink ali s kako drugo malenkostjo. Ne vemo, ali je tako postopanje dovoljeno ali ne, vsekakor pa zahtevamo, da nam vodstvo tobačne tovarne pojasni, zakaj mirno trpi, da je pisarna tajnika Elsnerja nekaka agentura za »Südmarko«. Pričakujemo odgovora.

+ Shod v Mostah. Dr. Žerjav nas prosi konstatirati, da se je poročevalen o tem shodu urinila pomota vsled hrupa in trušč, ki je včasih zavladal. Govornik ni rekel: »da narodno-napredna stranka podpira Salterjance«. Nasprotno seveda je resnica: »pobijati treba delo teh ljudi, ki izjemajo naše ubožno ženstvo cele Ljubljane z neprestanimi »sofri« in neko mistično hranilnico. Podelitev pravice javnosti salezijanski šoli za korigende pa ni bila v rokah narodno-napredne stranke. Upirati se ji tudi ni dalo, ker se je šlo za duševno manjvredno mladino, nekake pohabljenice, ki jih tačas še ni možno dati drugim v oskrbo. To pojasnilo radi sprejemamo, da ne bo iz pomote kakih nespornostimljenj.

+ Izjava. Gospod deželni odbor dr. Pegan je v svoji predvečerjski kritiki o mestnem gospodarstvu med drugim tudi omenil, da mu je neki višji uradnik magistrata, ko se je ob zadnjih državnozborskih volitvah z neko zahtevo pri njem zgledil, odgovoril: »In ko bi imeli stokrat prav, tega vam ne dam. Ker je gospod dr. Pegan na demklic: »Kdo je to?«, odgovoril: »Le vprašajte Vonce« in ker sem na magistratu jaz edini Vonce, moram resnici na ljubo izjaviti, da se tako, kakor mi gospod dr. Pegan očita, nisem ne njemu in nobenemu drugemu nasproti nikoli izrazil. Sicer pa sem prepri-

čan, da bo ljubljansko občinstvo samo, ki svoje 35letno uradno poslovanje dobro pozna, tudi ta neutemeljeni napad tako kvalifikovalo, kakor zaslužil. — V Ljubljani, dne 27. januarja 1910. — Vonce, ravnatelj mag. uradov.

+ Na Jesenicah vladajo prav čudne nezasišane razmere. Nečuvno postopanje ondotnega gerenta Čebula vzbuja že nevoljo ne samo pri slovenskih, ampak tudi pri nemških strankah, pozornost pa tudi izven jeseniške občine. Vobče se vse čudi, zakaj se trpi na čelu ene največjih občin na Kranjskem, v kateri bivajo zaradi važne železniške postaje za manj ali delj časa tudi tuje, Čebula za gerenta. To človeče z omejenim obzorjem sicer, zato pa z večjo domišljavostjo in predrznostjo, katere presega vse meje dostojnosti, podi mirne stranke, katere se v njegovi milosti ne nahajajo, kakor pse iz urada. Z občinskimi imetjem pa postopa, ako se že izraz »lahkomišljeno« neče rabiti, pa vsaj brezumno, na škodo občanov, zoper katero postopanje se mora s stališča davkoplačevalcev z vso odločnostjo ugovarjati. Pri sodišču v Kranjskigori je ta neznan osebica imela že šestkrat priložnost, se zaradi svojega predolgega jezika zagovarjati, rekord obravnav pri sodišču je pa gerent Čebul morda dosegel pretečeni teden s tem, da je bil zaradi skandalozne afeze na jeseniškem kolodvoru, nad katero se dostojno tukajšnje občinstvo zgraža, zaradi ponovnega žaljenja v tem slučaju na kolodvoru uradujočega okrajnega glavarja radovljiškega, Župnika, vsled ovadbe državnega pravnika v Ljubljani, na 5 dni zapora obsojen. Pričakuje se, da bode deželna vlada tem neznosnim, vse meje dopustnosti presegajočim razmeram vendar že konec naredila in Čebulu gerentstvo, za katero niti najmanjše sposobnosti nima, na željo pretežne večine občinstva odvzela!

+ Štajerski deželni zbor je v svoji večerajšnji seji sprejel zakon v varstvo planinskih cvetlic. Glasom tega zakona je prepovedano ručiti iz tal s koreninami te-le planinske cvetlice: planike, murke, avrikije, planinske naglje, ravš, razne vrste enciana in spajk. Kdor se proti temu zakonu pregreši, zapade kazni, ki se odmeri z globo v znesku od 2 do 50 K, oziroma z zaporom od 5 ur do 5 dni. Trški občini na Planini se je dovolilo nadaljno brezobzorno posejati v znesku 3400 K za zgradbo vodovoda. V isto svrhu se je dovolila tej občini tudi podpora v znesku 2500 K.

+ Za italijansko gimnazijo v Gorici. Po vzoru v Pulju so začeli Italijani z živo agitacijo delati na to, da se že s septembrom t. l. otvori v Gorici italijanska gimnazija. V to svrhu je pripravljali odbor, izdal apel na vse furlanske občine, naj prispevajo z izdatnimi zneski, da se na ta način omogoči otvoritev italijanske gimnazije in uresniči vroča želja vseh goriskih Italijanov. Italijani računajo z vso gotovostjo tudi na znatno podporo deželnega odbora in deželnega zbora, kar je ob sedanjih skandalozni Pajer Gregorčičevi zvezi prav lahko mogoče! Italijani bodo na ta način prišli do svoje srednje šole v Gorici, kakršne že imajo v Primorju tri, namreč v Trstu, v Kopru in v Pulju, a Slovenci naj kar nadalje šikanirajo razni pangermanski profesorji!

+ Hrvaški tednik »Riečki glasnik« na Reki piše sledeče o slovenski organizaciji na Reki: Slovenci na krov! Vsak Hrvat na Reki mora z veseljem pozdraviti najnovejšo gibanje naših bratov Slovencev, ki prebivajo na Reki. Namen tega gibanja je, da se Slovenci organizirajo in da združeni ramo ob rami z najbližjimi svojimi brati Hrvati delajo na to, da se spoštujejo naše skupne pravice. Slovencev je mnogo na Reki, a bili so do sedaj raztreseni, niso se medsebojno poznali, niti vedeli eden za drugega. Zadnji čas so se obrnile stvari na bolje. Našlo se je namreč nekoliko rodoljubnih Slovencev, ki so se odločili, da združijo vse svoje sile in da zberejo vse Slovence okoli enega prapora. Ta namera je zelo dobra in ker poznamo energijo slovenskega elementa, smo lahko gotovi, da se to posreči. V tamen sta bila na Sušaku že dva sestanka (bilo jih je že šest), ki so bili — posebno zadnji — dobro obiskani. Zelo nam je drago, da ni bilo na teh sestankih nobenega strankarstva, nasprotno se je povdarjalo, da se Slovenci na Reki ne smejo deliti v stranke. Znano je namreč, da je strankarstvo na Kranjskem razvito v največji meri, pa je hvalevredno, da to strankarstvo ne bo prodrlo med Slovence na Reki. Mi Hrvati na Reki stavimo velike nade v združene brate Slovence. Naš boj tu na Reki je težak in nam je vsaka pomoč dobrodošla, a posebno nam je mila od naših bratov. Vi ribus unitis — organizirani Hrvati in organizirani Slovenci na Reki bodo lahko imponirali onim, ki pravijo,

da nas ni. Tedaj bo terorizem iredentke mafije občutil posledice svoje predrznosti; tedaj bomo lažje prišli do svojih šol, ki nam bodo obvarovale naše otroke potajevanju. Posebno polagamo na srce snovateljem te organizacije, da posvetijo posebno pažnjo odgoji svojih otrok. Znano je namreč, da je italijanska šola, katero morajo prisiljeni obiskovati tudi slovenski otroci, vcepila mnogim otrokom mržnjo do vsega onega, kar je vsakemu Slovencev sveto in drago. Naj nam bratje Slovenci ne zamerejo, da smo konstatirali to žalostno dejstvo, ker se temu pojavu niti najmanj ne čudimo, ker tudi pri nas žalibog ni bilo nič bolje. Da, ne čudimo se, ako pomislimo, da smo neorganizirani vsak za sebe in kot taki nimamo na umu vzvišene ideale, da se samostojno razvijamo in tako vzdržimo kot narod, pa makar nam oni, ki imajo moč, ne dajo niti ene šole. Nočemo biti mentorji Slovencev, toda vendar naj nam bo dovoljeno, da jih opozorimo, da posebno pazijo, da se jim otroci ne izarode. Ko bo to gibanje Slovencev dovršeno, bi bilo dobro, da stopijo v dotiko s hrvatskimi društvi, ki obstojajo na Reki, da se medsebojno spoznajo, medsebojno pomagajo, da v potrebi morejo eden na drugega računati. — Slovenci in Hrvati v Trstu so nam lep zgled solidarnega dela — tako mora biti tudi na Reki. Skupni interesi in skupne nadloge, ki nas tepejo, naj nas združijo! Zato kličemo: Na krov ne samo Slovenci, ampak tudi Hrvati, da tako lažje odbijemo skupnega sovražnika!

+ »Austria erit in orbe ultima!« Po dolgih porodnih belečinah se ima v kratkem proglasiti tudi ustava za Bosno in Hercegovino. Važnejše točke te ustave smo v glavnih potezih že priobčili, nismo pa navedli določbe, ki je sama na sebi tako neznatna, da se je pri proučevanju ustavnega načrta prav lahko prezrla, a je vendar tolike važnosti, da je od nje odvisna vsa vrednost ustavnega načrta. Ta določba se glasi: »Poslanecem se zagotavlja imuniteta za njihove govore in glasovanja v deželnem zboru. Ta imuniteta pa se ne razteza na ponatis teh govorov v časopisih, tako da ti govori zapadejo konfiskaciji, njih razširjenje pa v slučaju kaznjive vsebine kazenskemu zasledovanju.« Ta, na prvi pogled povsem nedolžna določba, reducira vrednost ustave na minimum. Uvaževati je treba to-le: Poslanci bosanskega deželnega zbora bodo uživali imuniteto samo kadar bodo govorili v deželnem zboru samem. Ako bodo pa govorili recimo na shodu svojih volitev, bo jih lahko za njihova izvajanja prijel za vrat državni pravdnik prav tako, kakor vsakega drugega govornika. Govori poslancev v deželnem zboru zapadejo konfiskaciji, ako jih priobčijo listi, to se pravi z drugimi besedami, listom je pod grožnjo takojšnje konfiskacije in kazenskega preganjanja prepovedano poročati o razmerah in debatah v deželnem zboru. Po tem takem bodo razprave bosanskega deželnega zbora tajne in javnost ne bo o teh razpravah smela izvedeti ničesar drugega kakor končni rezultat glasovanj! Vprašamo, koliko je potem vredno to vladno skrpcealo bosanske ustave? Vse ustave na svetu od najnaprednejše francoske in ameriške, pa doli do najbolj reakcionarne ruske stane na principu javnosti pri vseh razpravah v zakonodajnih korporacijah in na principu mladodne neomejene imunitete izvoljenih poslancev. Samo naša prosvitljena Avstrija boče v Bosni v tem oziru napraviti izjemo ter s tem pokazati in dokazati svetu, da je reakcionarna in policijska država, ki ji nima primere pod solnce. Je pač resničen oni latinski rek: »Austria erit in orbe ultima!«

+ Iz državne železniške službe. Premeščeni so: aspirant Milan Cepuder iz Podnarta v Split; aspirant Albert Rubeca z Bleda v Pulj; asistent Alojzij Muley z Jesenice k direkcijemskemu oddelku 7; aspirant Gabriel Kumar iz Volče Drage na Jesenice in asistent Hilarij Lavrenčič iz Ljubljane v Trst.

— Slovensko deželno gledališče. Iz pisarne: Danes zvečer se ponavlja prvič Fallova najnovejša opereta »Ločena žena« z gđ. Haderbolčevno, gđ. Lvovo, g. Iličičem, g. Povhetom, g. Bohuslavom in g. Bukškom v glavnih vlogah. Ker preobloženi orkester nobeno nedeljo in noben večer ni prost, sta se morali generalni orkestralni skušnji tudi za to opereto vsrčiti zadnje dopoldne (v torek) in zadnje popoldne. Zato so bili godba in solisti pri premijeri naravno že utrjeni. Opereta pa je temeljito študirana, saj se je »Logarjeva Krista« uprizorila že 14. decembra in »Valček« 28. decembra m. l., zato se je dovolj časa posvetilo »Ločeni ženi«, ki je pripravljena z vso skrbjo. Nocoj se je najdeja najljubše predstave. — V soboto se uprizorita dve znameniti drami: svetovnoslav-

na drama velikega Norvežana Björnstjerna Björnsona, ognjevitiga prijatelja Slovanov in specialno Jugoslovanov — »Preko noči«. Dasi je tukajšnja cenzura to prekrasno dramo precej pristigla, je vtisk tega dela velikanški. Glavno vlogo pastorja Sanga bo igral prvič gost gospod Ignacij Borštnik. Pred to dramo se uprizori prvič znameniti igrači slavne belgijske — francoskega pesnika Maeterlincka »Vsiljenec«. Njegovo »Monno Vanno« naše občinstvo že pozna. — V nedeljo popoldne ob 3. je opereta »Logarjeva Krista« ob znižanih cenah, zvečer pa opera »Tosca«. Na sobotno in obe nedeljski predstavi opozarjamo tudi goste z dežele ter jih prosimo, da se za vstopnice oglašajo pravočasno.

— Občni zbor »Splošnega slovenskega ženskega društva« se vrši v nedeljo, dne 30. t. m. točno ob pol 5. popoldne. Vpored: Nagovor predsednice. Poročila: tajnice, blagajničarke in knjižničarke. Volitev odbora. Slučajnosti. Ker se posebna vabila k občnemu zboru ne bodo razpošiljala, vabi odbor najljubše vse članice tem potom, da se gotovo polnoštevilno udeležijo nedeljskega občnega zbora.

— Občni zbor ljubljanskega »Sokola«. Večeraj se je vršil v »Narodnem domu« 46. redni občni zbor ljubljanskega »Sokola«. Bil je prav dobro obiskan. Zapisnikar je bil br. K. Mikuž, overovatelj pa br. Est in Windischer. — Starosta dr. Murnik je v svojem nagovoru izjavil, da delo preteklega leta ni bilo slabše od dela prejšnjih let; deloma je bilo celo intenzivnejše. V prvi vrsti se je seveda gojila sokolska telovadba. Število telovadcev se je pomnožilo. Pomnožilo se je pa tudi število vadiateljev in vrhutečajemno starih ostalo zvestih. Drugi, ki morda niso čutili poklica za vadiateljstvo, so delovali na drugem polju. Omenja blagajnika, ki ta svoj posel opravlja že 25. leto. Javni nastopi so bili obilnejši kot kdaj prej. Spominja se umrlih bratov, predvsem dr. K. viteza Bleiweis in P. Drachserja. Oba sta bila med ustanovniki »Južnega Sokola«. Spominja se dalje umrlih bratov dr. Hribarja, J. Zitnika in A. Kapusa. V gospodarskem oziru se je posrečilo doseči vključ velikim izrednim izdatkom prebitek. Zahvaljuje se za podporo pri javnih prireditvah narodnemu ženstvu, naprednemu občinstvu in naprednemu časopisju. Nato poda br. Rogl tajniško poročilo, omenja prireditve minulega leta, med njimi maskarado, kresno veselico ter Miklavžev in Silvestrov večer. Društvo se je udeležilo tudi priredb drugih, predvsem sokolskih društev. Omenja mednarodno tekmovalje v Luksemburgu, na katero je ljubljanski »Sokol« poslal br. Thalerja kot tekmovalca in Bukovnika kot sodnika. Daril je dobilo društvo več, med temi so: volilo P. Drachserja 200 K, F. Souvan 100 K, Neimenovan 100 K, Glavna posojilnica 100 K. Koncem leta 1908 je bilo 426 članov, med letom jih je vstopilo 118, izstopilo pa 95; sedaj je torej 449 rednih članov; častnih članov je 14. Iz načelnikovega poročila, ki ga je podal br. Drenik, posnamemo, da je bilo 110 telovadcev, ki so telovadili na 146 večerih, povprečno po 25 na en večer. Pri dijaški telovadbi je bilo 40 dijakov. Prirejali so se poleti pešizleti. Blagajnik br. Skale poroča, da je bilo dohodkov 11.766 K, stroškov pa 11.423 K; prebitek znaša torej 343 K. O skladu za »Sokolski dom« poroča br. Mešek. Dohodkov je bilo 1170 K; fond znaša sedaj 3216 K. — Nato predlaga br. Barle imenom preglednikov absolutorij, ker so račun v redu. Sprejeto. Pri volitvah so bili izvoljeni sledeči bratje: starosta dr. Murnik, podstarosta dr. Windischer, načelnik Drenik ter Bukovnik, Burgstaler, Kandare, Knific, Kostnapfel, Mešek, Peterlin, Rogl in Skale; namestniki pa so bratje Bučar, Malner in Mikuž, in praporščak br. Verovšek. Pregledovalca računov sta brata Barle in Est. Pravila ljubljanskega »Sokola« se spremene po vzornih pravilih, ki jih je izdelala »Slovenska Sokolska Zveza«. Sprejeto se pravila za »Ljubljansko sokolsko župo«; in župnem občnem zboru bodo društvo zastopali poleg odbornikov še bratje Ambrožič, Bučar, Malner, Mikuž, Štrukelj in Windischer. Ob pol 11. ponoči zaključijo starosta občni zbor.

— Slavljeva maskarada. Vabila za »Veliki pustni korzo« so se pričela te dni razpošiljati. Dasi se jih razpošlje nad 3000 je vendar mogoče, da se koga nehota prezre. Vse te prosimo, da zahtevajo vabila naravno pri odboru ali pa pri prodajalcih vstopnic. Omenimo pa že vnaprej, da je na »Veliki pustni korzo« vsakdo dobrodošel ako tudi nima vabila v rokah, le maske pa dobe vstopnice izključno proti izkazu vabila na ime, torej naj se blagovole maskovani pravočasno

oskrbeti z vabili kakor tudi z vstopnicami. Osebnost vabljenega je »Slavce« tudi letos opustil, ravnotako se na zunanje kraje pošiljajo vabila le na zahtevo, ker niso imena vseh rodoljubov znana. Vabila društvom vposlana pa veljajo tudi za posamezne člane.

— Mlekarska pravda se je večeraj vršila pred tukajšnjim deželnim sodiščem. Bila je namreč vzkljena razprava radi prestopka po §§ 11 in 14 zakona o živilih, ki so ga baje zagrešili kmetje iz škofjeloške okolice, iz starološke občine, češ da so nosili v mlekarno nečisto in premalo mastno mleko. Mestni prekupec v Trstu in na Reki ob vsakem nadzorstvu vračajo krivdo na kranjske mlekarnice. Zato so uradniki graškega preskuševališča napravili lov na kmete, ki nosijo mleko v loško mlekarno. Na dnu posod so v mnogih slučajih dognali nečistost, pri mnogih pa tudi, da mleko ni imelo dovolj tolsče. Dognali so pa tudi, da gre mleko iz mlekarnice čisto in dobro. Na ovadbo je sodnja naložila kazni 227 kmetom s kazenskimi plačilnimi nalogi. Kazen in preiskovalni stroški so znašali več tisočakov. To bi bil hud udarec našemu kmetu. Naša stranka se je za stvar živo zanimala ter dognala, da se kmetom dela velika krivica, ker je po strokovnjakih priznano, da tamošnje mleko vsled slabe živinoreje in kakovosti krme mnogokrat nima predpisane tolsče, tudi če je povsem naravno in nepoškodano. Ta defekt se tudi pri ceni upošteva. V mlekarno se res ne nosi mleko, ki bi bilo izčiščeno in precejeno, ker to je ravno naloga mlekarnice, da mleko postavi v tak stan, da je sposobno za prodajo. To pot so tedaj uradniki iz Gradca postopali površno in preizravali. Iz kakkega razloga, ni jasno. Bili so Nemci, ki se s kmetom niso znali nič pomniti. Na shodu v Žabnici je naša stranka odločno nastopila proti tej krivični površnosti in zagotovila obtoženim brezplačno pravno pomoč. Škofjeloško sodišče je kazni potrdilo, deželno odide pa glede vsklicateljev to sodbo razveljavilo in odredilo, da se zadeva dožene po izvedenih in pričah, in se ima vršiti nova razprava. O izidu te zanimive zadeve bomo poročali. Zagovornika dr. Frana Novaka namestnik dr. Fetič je pri vskliki razpravi odločno zastopal interese prizadetih kmetov.

— Slovensko deželno učiteljsko društvo priredi v soboto, dne 23. januarja v »Narodnem domu« (prilije, na desno) svoj letošnji III. poučno-zabavni večer, ki bo na njem predaval gospod dr. Gregor Žerjav o »narodnem gospodarstvu«. Gosti dobrodošli!

— Rdeči Prapor se poslužuje že sredstev, ki se jim more človek samo še smejati. S popolnoma zavozeno stavko pri Weiblu, je »fiasko« seveda neizogiben. »Rdeči Prapor« zdaj išče žrtve, na katero bi zvalil vso krivdo; našel jo je v osebi nekakega Dovča, o katerem trdi, da je član N. D. O. To je pa debela laž. Naj internacionalni bratci le sami poklepajo juho, ki so si jo skuhal s svojo stavko. Opozarjamo jih pa, da je skoro v času stavke pri cestni električni železnici uskočil sodrug K., poklonivši se tiranu Czelechowskemu najponižneje ter tako izkazal internacionalno solidarnost. Ker Dovč ni član N. D. O., je torej »Rdeči Prapor« obrekovalec. S. Š.

— Slavnemu občinstvu naznanja N. D. O., da se njen družinski večer, ki se vrši na Svečnico ob 6. zvečer, ne vrši vsled nastalih zaprek v areni »Narodnega doma«, temveč v društveni dvorani, v blivšem vojaškem oskrbovališču na Dunajski cesti, nasproti glavne pošte. Igra »Divji lovec« se prav pridno študira, tudi društveni tamburaški zbor se pridno vadi za svoj prvi nastop. Upamo, da se slavno občinstvo gotovo v velikem številu udeležijo tega družinskega večera. Na razpolago bodo vsakovrstna okrepčila. Večer se vrši pri pogrnjenih mizah. Vstop je prost. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala in upamo, da zadostuje ta poziv. Po igri bo prosta zabava. Torej na Svečnico na naš družinski večer.

— Stvarno pojasnilo. Poroča se nam: V torek ste priobčili vest, da je gđ. A. Z. kot prva Slovenka napravila profesorski izpit na dunajskem vseučilišču. Ta vest ni povsem točna. Gđ. A. Z. je napravila kot izredna slušateljica samo usposobljenostni izpit za dekliške liceje, in sicer za sedaj šele samo iz slavistike. Tak usposobljenostni izpit za liceje pa ima že nekaj Slovenk. G. V. M. Zalar obenem tozadevno resnici na ljubo izjavlja, da z ono netočno notico ni v zvezi.

— Za rezervne častnike in podčastnike. Vsi cni rezervni častniki in podčastniki, ki se hočejo vdeležiti letošnjih vaj s avtomobili, odnosno motorkolesi, naj to osebno ali pismeno naznanijo pri svojih okrajnih dopol-

mitvenih poverljivosti na konca meseca svetana. Navesti je hkrati tudi tip in storilno sposobnost vozila, kakor tudi če sofer pripada domobranstvu ali stalni čet. Transportne stroške za vozila in soferje, kakor tudi oskrbo za soferje, prevzame vojaški erar. Častniki kakor tudi podčastniki dobe za avtomobil 30, za motorkolo pa 6 K dnevne odškodnine, katero plača vojaški erar.

— **Trgovski tečaj Fr. Gärtnerja.** Gosp. Fr. Gärtner, mestni učitelj je otvoril »Prvi slovenski zasebni trgovski tečaj«. Dosedaj v našem mestu nismo imeli nobenega zasebnega slovenskega učnega zavoda te vrste, dasi je že davno bila živa potreba. Lastnik je izkušen šolnik, ki že nad 15 let poučuje trgovske predmete na raznih šolah. Poleg tega je najel še priznane dobre učitelje za razne predmete. Zavod je popolnoma novo in moderno opremljen. Več v današnjem inseratu.

— **Odobreni šolski knjigi.** Naučno ministrstvo je odobrilo po šol. svet. dr. Jakobu Sketu in prof. Jos. Westru sestavljeni čitanki za prvi razred srednje šole in za prvi razred dekliškega liceja.

— **Deželna zveza za tujski promet** je izdala knjižico »Zimski sport« v kateri so popisane sportne priredbe v Bohinju in objavljeni vsi potrebni drugi tehniški in orientacijski podatki.

— **Osojbe tvrdke G. Tönnies** priredi tudi letos svoj običajni plesni venček, ki se vrši v soboto 29. t. m. v veliki dvorani Mestnega doma. Začetek ob 8. zvečer. Vstopnina 1 K. Vse selišni odsek se trudi, da cenjenim obiskovalcem vztreže v vsakem oziru. Zato vabimo vsakogar, ki želi dobro, neprislusno zabavo, da se gotovo udeleži tega plesnega venčka.

— **Umrla je** v Ljubljani v 75. letu starosti gospa Albina baronica Wolkenperg. Pogreb bo jutri popoldne iz Puštal v Škofji Loki.

— **Umrla je** dne 26. t. m. gđe. Ivanka Jermán, učiteljica za citre v Kolizeju.

Popravek. V poročilu o shodu v Šiški se je unrlina računska napaka — glede obremenitve hiše g. Noča. Na hiši je namreč samo 4900 K dolga in ne 13.000 K, ker toliko bi tudi nihče ne dal.

Za I. veliki kmečki ples, kateri se vrši v soboto, dne 29. t. m. v velikem prostornem salonu g. Balija (prej Traun) na Glincah, vlada splošno zanimanje in so vse priprave v najboljšem tiru. Salon bode bogato okrašen ter bode poleg drugih zabav pripravljen tudi prostor za očeta župana ter grajskega sodnika, katerih prvi bode proti mali odškodnini izdajal ženitvanjska dovoljenja za civilno poroko, drugi pa jih bode poročeval ter seveda, ako se bode kateri par naveličal zakonskih sladkosti ter imel dovolj zadostnih vzrokov tudi razporočil. Poleg v vabilih navedenih udeležencev mask in onih v narodnih nošah, je svojo udeležbo prijavil tudi bedasti Avgust ter njegov tovariš s svetovnoznanega cirka Amato, oba priznana kot najboljša klovna. Da pa slavno občinstvo ne izve vsega naenkrat, prihranimo si ostale zanimivosti za prihodnjico. Torej, kdor se hoče neprislusno zabavati, naj ne zamudi prilike, in naj pride na I. kmečki ples.

Okrajna cesta iz Škoflje čez Gomnišče na Pijavo Gorico je strašno zanemarjena; sedaj, ko je zapadel sneg, pa je sploh nerabna. Hitra od pomoč je nujno potrebna. Gospod Belec, zgenite se!

Bolnica usmiljenih bratov v Kandiji. Koncem leta je bilo 73 bolnikov, sprejetih je bilo leta 1909 1808 bolnikov; skupaj torej 1881 bolnikov. — Od leta 1881 tekoma leta 1909 oskrbovanih bolnikov je zapustilo bolnico: ozdravljenih 1220, zboljanih 410, neozdravljenih 93, umrlo jih je 65; skupaj 1788. V oskrbovanju jih je ostalo koncem I. 1909 93 bolnikov. Na vsakega bolnika pride 1872 oskrbovalnih dni. Povprečno je bilo vsak dan 96 bolnikov v oskrbovanju. Število oskrbovalnih dni vseh bolnikov znaša 35.233. Od odpuščenih 1788 bolnikov je bilo glede vere 1752 rimo-katolikov, 29 grko-katolikov, protestantov 4, mohamedancev 1, izraelit 1, orientalec 1. Za brezplačno odstranitev slabih zob, kakor tudi za obvezo ran oglasilo se je vsak dan mnogo bolnikov. Bolniki, ki hočejo biti sprejeti v bolnico, morajo prinesiti s seboj potrebne listine. Neozdravljivih bolnikov in onemoglih staršev ne moremo sprejemati, ker so prostori v bolnici vedno prenapolnjeni. Ponoči se sprejemajo le ponesrečeni in pa oni, ki nenadoma nevarno obole.

Skikurz za začetnike v Bohinju. Od več strani se je izrekala želja, naj bi se v Bohinju prirejal skikurz. Vsled tega se vrši v Bohinjski Bistrici dne 30. januarja, 2, 6. in 13. februarja, torej samo ob nedeljah in praznikih skikurz za začetnike. Namen tečaja je, seznaniti udeležence z alpsko tehniko. Tečaja se udeleži

taako vsakdo, kdor ima aki in se najkasneje do 29. t. m. pod naslovom: Hotel »Turist« v Bohinjski Bistrici prijavi k tečaju. Pristopnine ni nobene. Udeleženci se snidejo v nedeljo, dne 30. t. m. dopoldne ob 10. pred hotelom »Turist« v Bohinjski Bistrici. Podrobnosti naznani udeležencem ustmeno voditelj tečaja.

Letni občni zbor Sokola v Ilirski Bistrici vršil se je v nedeljo v hotelu Tomšič v Il. Bistrici. Delovanje Sokola v pretečenem letu je bilo jako živahno. Razvil se je društveni prapor, Sokoli udeležili so se društvenih priredb na Vrhniki, Voloskem, Bakru itd. Sokol šteje sedaj skupno 68 članov. Telovadji povprečno 30 članov. Naraščaj in posebno še ženski oddelek vrlo napreduje. Sokol si zgradi Sokolski dom, najbrž v teku leta. Novi odbor se je naslednje sestavil: Starosta brat Josip Samsa, podstarosta brat Josip Hodnik, načelnik brat Viktor Tomšič. Odbor: bratje Josip Tomšič, Ivan Tomšič, Fran Samsa, Slenc Anton, Batišta Anton in Tomšič Anton. Namestnik br. Alojz Fric in Albert Domlađi. Pregledovalca računov: Janko Trebar in Aleksander Ličan.

Zadnji sneg je napravil dokaj zaprek po železnicah in cestah. Na Notranjskem je celo bliskalo in grmelo. Strela je udarila v telegrafne drogove pri Il. Bistrici in pretrgala tako vsako zvezo med postajami Šapjane in Trnovo-Bistrica. Jutranji reški brzovlak je moral celi dan čakati na šapjanski postaji. Postajni načelnik peljal se je s samim strojem v Trnovo in šele tu izvedel, da je strela uničila žrzojavno napravo in tako zakrivila veliko zamudo vlakov.

— Sneg je zapadel celo v Opatiji, tudi Reki in Trstu ni prizanesel. — Da je pri Gornjih Ležebah stroj zaril v tovorni vlak, je železniška uprava, oziroma nje tehniško osebje krivo. O tem bomo poročali v kratkem natančneje! Veliki so zameti na južni železnici, posebno med Postojno in Rakekom. Snežni plugi čistijo neprenehoma progo. Nič bolje ni v Istri. Avtomobilna vožnja med Opatijo in Trstom je ustavljena. Okolo Materije, Herpelj, Divače so veliki zameti in vlaki proti Pulji imajo velike zamude. V bistriški dolini dežuje neprenehoma, vodovje je že izstopilo in bati se je velike povodnji. — V terek je običajni poštni vlak med Borovnico in Logatecem. S tremi lokomotivami: izvlekli so ga po trupapolnem delu iz snega. Ako burja obišče Notranjsko, bo ustavljen ves promet za nekaj dni. Tovorni promet je itak ustavljen.

Prostovoljno gasilno društvo v Ilirski Bistrici priredi svojo običajno predpustno veselico v nedeljo dne 31. t. m. v hotelu »Ilirija«. Spored je jako zanimiv in upati je velike udeležbe.

V večjem kraju na Notranjskem zamrl je te dni ugleden in jako premožen občan. Sobo so deloma že v črno preoblekli, pri fari zvonilo je z vsemi zvonovi in napravljen je bil mrtvaški oder. Kar se čez nekaj ur mrlje — prebudi in kakor v sanjah gleda okoli sebe. Baje se je možna na bolje obrnilo in mi mu gotovo želimo, da ne bi še dolgo, dolgo v drugič umrl.

Iz Bočne. Čujemo, da priredi v kratkem požarna bramba v Bočni veselico in igro »Krojač Pips«. Temu se ne čudimo toliko, kakor nas iznenadja veselo to, da nastopi naenkrat pod vodstvom učitelja g. B. Zemljica moški in ženski pevski zbor — o katerih doslej še ni vedeli, prvi s Hajdrihovo »Od Urala...« in H. Volaričev »Eno devo le bom ljubil«, drugi pa z S. Gregorič - Aljažev »Ne zveni mi!« in poleg tega še D. Jenka »Na tujih tleh«, ženski duet s spremljevanjem harmonija. Gotovo bo marsikoga veselilo, da poseti to veselico — sosebno prijatelje petja. A tudi drugače je spored baje zelo zanimiv. Kakor je videti, se Bočna povspenja še vedno više! Le krepko in neustrašeno naprej!

Boj za slovensko šolo. Dne 22. t. m. se je sešla v Studencih pri Mariboru uradna komisija, pred katero bi imeli slovenski starši izjaviti, da zahtevajo za svoje otroke slovensko šolo. Komisija je poslovala v občinskem uradu v Studencih. Ze davno pred določeno uro se je zbralo pred uradom kakih 50 nemških in socijalističnih razgrajčev in pretepačev. Psovali so vsakega Slovenca, ki je hotel pred komisijo, nekaterim so zbili klobuke z glave. Komisiji je predsedoval poslanec Pišek, ki se pa ni prav nič zmenil za divjanje nemškutarke sodrge. Ni čuda, da je ob takih okoliščinah došlo pred komisijo samo 14 Slovencev, ki so prijavili nad 24 šoloobveznih otrok. 52 slovenskih staršev se ni upalo pred komisijo, boječ se nemškutarskih divjakov. Ti starši imajo nad 100 šoloobveznih otrok in zahtevajo, da se pokličejo v Maribor na e. kr. glavništvo, kjer bodo varni pred nemškimi tolkami. Dasi nemškutarji že proslavljajo svojo zmago, je vendar

upati, da slednjiš umaga pravična slovenska stvar.

Občni zbor »Društva jugoslovanskih železniških uradnikov«. Preteklo nedeljo, dne 16. t. m. se je vršil v hotelu »Balkan« v Trstu občni zbor »Društva jugoslovanskih železniških uradnikov«. Bil je za nedeljo povoljno obiskan, ko imajo ravno železniški uradniki z osebnim prometom največ posla, da jim je le teško odtrgati se od postaje. Občnega zbora sta se udeležila državna in deželna poslanca gg. dr. O. Rybář in prof. M. Mandić. Predsednik gosp. R. Golob otvori zborovanje, prisrčno pozdravi zastopnike iz Ljubljane, Koroške, Goriške in Istre; pozdravi tovariša dr. Dereanija iz Gorice in dr. Vaceka iz Bohinjske Bistrice ter državna poslanca gg. dr. Rybář in prof. Mandić. V svojem nagovoru omenja g. predsednik, da je storilo društvo, kar mu je bilo mogoče storiti v prvem letu v danih razmerah. Odbor ne stopa pred tovariše z bogve kakimi uspehi, ali delovalo in doseglo je več, kakor je sam odbor pričakoval. Težavne so bile razmere, v katerih je društvo začelo svoje delovanje; ali led je prebit, društvo je postalo javen faktor, katerega upošteva železniška uprava sama. — Iz obširnega in vestnega tajnikovega poročila posnamemo, da šteje društvo danes 216 rednih članov — naravnost častno število. Ali razmere se bodo spremenile, posebno če se nemško društvo »Eisenbahnbeamten - Verein« nacionalizira. Društvo je gledalo v prvem letu, da si dobi kolikor možno mnogo članov in mislilo je tudi na podružnice, tako v Ljubljani in na Štajerskem. Za ljubljansko podružnico so pravila že vložena — ustanovni občni zbor se vrši že najbrže 13. februarja. Društvo je v »Ligi« s slovenskimi železniškimi organizacijami: »Zvezo jugoslovanskih železničarjev« v Trstu, s »Spolkom českých uradníků železničních« in »Zemsko Jednoto« v Pragi, z uradniškim društvom »Zwiazkom« in »Samopomoćjo« v Lvovu — ta »Liga« šteje danes nad 42000 slovenskih železniških uslužbencev. Mogočen faktor je to, s katerim mora resno računati železniška uprava, in za tem faktorjem stoji mogočna »Slovenska Enota« slovenskih državnozbornih poslancev. Društvo je torej z »Ligo« združenimi organizacijami izdelalo mnogo vlog in doposlalo železniškemu ministru, kakor tudi slovenskim poslancem. Glavne vloge bi bile: težnje in zahteve železniških uslužbencev sploh, reorganizacija na državnih železnicah in proklamacija »Lige«. Društveno stremljenje je bilo, da bi pridobilo jugoslovanskim železniškim uradnikom istih pravic in ugodnosti, kakor jih uživajo njihovi nemški kolegi. V svrhu medsebojnega spoznavanja je priredilo društvo prijateljske sestanke: dva v Ljubljani in enega na Opčinah. Društveno glasilo je »Časopis českého uřednictva železničního«. Tajnikovo poročilo je bilo z odobravanjem sprejeto. Blagajnikovo poročilo pa izkazuje 1940 K 94 vin. dohodkov in 1311 K 58 vin. stroškov, torej čistega imetja 629 K 46 vin. — Nato je v iskrenih besedah pozdravil zborovalce državni poslanec Mandić ter jim obljubil svojo pomoč, kakor tudi pomoč svojih tovarišev. Državni poslanec gosp. dr. Rybář tudi najpriščneje pozdravi zborovalce, želi jim največjega uspeha ter jih zagotovi svoje pomoči. Veseli se društvenega delovanja in uspeha; veseli ga, da so se slovenski železniški uradniki oprostili tujega vpliva in si ustanovili svoje stanovsko društvo, ki že danes živi velika simpatijo ne samo v Trstu, ampak tudi v vsi slovenski javnosti. Oba govora so zborovalci sprejeli z velikim navdušenjem. V novi odbor so bili izvoljeni: predsednik: Ivan Zorec, asist. drž. želez.; podpredsednik: Josip Dolinar in Karel Zupančič, asistenta drž. želez.; odborniki: Ivan Arhar, rev. juž. žel., Edmund Bevc, asist. drž. žel.; Herman Boltar, adj. drž. želez.; Milan Cvetnić, asp. drž. žel.; Ivan Novak, asist. drž. želez.; Marcel Jenčič, adj. juž. žel.; Anton Zobec in Josip Zelaznikar, adjunkta drž. želez. Namestniki: Josip Korošec, Radovan Menein, Anton Valentič, Egidič Gomišček, asistenti drž. želez. Računska preglednica: Feliks Bénédek in Štefan Gombač, revidenta drž. železnice.

Amerikanske novice. Ponesrečil se je J. Bezič s Kranjskega. Ko je prižgal v rudniku mino, so eksplozivni plini. Bezič je bil takoj mrtev. Zapuščena žena s sedmimi otroci in ni bil zavarovan pri nobenem društvu.

Aretovani »Amerikanci«. Včeraj je na južnem kolodvoru službujoči nadstražnik Večerin aretoval posestnika Ivana Kovača iz Št. Ruperta in nedoletnega Antona Novaka iz Ravne v krškem okraju ter Jožefa Lavriča iz Sepovevsi pri Kočevju. Slednja dva je hotel Kovač odpeljati v Ameriko, a ker pa nista še pokončila vojaškega kruha, sta morala s

svojim vodnikom v zapor. Vse tri so oddali deželnemu sodišču.

Drobne novice.

* **Nov bolgarski red.** Bolgarska vlada je ustanovila nov red, ki bo nosil ime »red sv. Cirila in Metoda«. Ta red se bo podeljeval samo osebam, ki so si pridobile velike zasluge na polju šolstva, znanosti in literature.

* **Belgijski diplomati v Belgradu.** Te dni prispe v Belgrad belgijska misija, da notificira kralju Petru, da je zasedel belgijski prestol kralj Albert. Iz Belgrada odpotuje belgijska misija v Sofijo in Carigrad.

* **Zadnja priča turškega gospodstva na Srbskem** neka uboga ženica je te dni umrla v Nišu v starosti 111 let. Videla je junaški boj za osvoboditev srbskega naroda izpod turškega jarma, doživela je osvoboditev svoje domovine ter zrla pogin kraljevske dinastije Obrenovićev. Ženica je bila do zadnjega časa izredno krepka in čila ter je še par dni pred svojo smrtjo nakupovala živila na trgu.

* **Pariz pod vodo.** Iz celega Francoskega prihajajo poročila o velikih povodnjih. Zelo je prizadet predvsem Pariz. Vsa nabrežja so pod vodo. Voda je poplavlja tudi mnogo ulic in trgov. V nekaterih stoji štiri metre visoko. Sekvana še vedno narašča. Ker ni mogoče pripeljati v mesto dovolj živeža, se oglašajo tudi že draginja. Zbornica je votirala za podpore 2 milijona frankov. Škode je napravila povodenj okolo 20 milijonov frankov.

* **Dohodki ameriških častnikov.** Amerikanski uradniki dobivajo tako lepe plače, da jih njihovi evropski tovariši lahko po pravici zavidajo. Reporterji velikih listov, kakor: »New-York Herald«, »Sun« itd. dobivajo letnih 20.000 mark. Uredniki, katerih vodnike občinstvo rado čita, dobivajo po 50.000 do 60.000 mark. Boljši gledališki kritiki imajo letnih 100.000 mark. Najbolje so plačani vojni poročevalci, ki dobe za vsak dan krog 400 mark. Za časa rusko-japonske vojne je dobil poročevalec lista »Sun« vsak teden povprečno 3500 mark.

Telefonska in brzozjavna poročila.

Odsek proti draginji.

Dunaj 27. januarja. Odsek proti draginji je imel danes sejo pod predsedstvom poslanca Ivana Hribarja. Nad eno uro so razpravljali o vprašanju, ako ima odsek pravico zborovati sedaj, ko so zbrani deželni zbori. Večina se je izrekla, da ima odsek pravico zborovati.

Rusi nasproti Avstriji.

Dunaj 27. januarja. Tukajšnji listi pišejo, da je zavladalo v zadnjem času v ruskih oficialnih krogih boljše razpoloženje nasproti Avstriji, kakor je bilo doslej. V Petrogradu, Moskvi in Odesi so baje nastala društva, ki so si nadela nalogo, da organizirajo odsele potovanja v Avstrijo, mesto v Nemčijo.

Ogrski ministri pri prestolonasledniku.

Dunaj 27. januarja. Listi javljajo, da se bodo člani Khuenovega ministristva predstavili prestolonasledniku na njegovo izrečno željo. Dan avdijence še ni določen.

Rešitev hrvatske krize.

Budimpešta, 27. januarja. Med hrvatsko srbsko koalicijo in med zastopniki bivše narodne stranke se je dosegel popoln sporazum. Člani bivše narodne stranke z dr. Tomašcem na čelu prevzamejo vladu. Dr. Tomašič je odpotoval v Zagreb, a se v par dneh zopet vrne semkaj, da se definitivno dogovori z ministrskim prednikom glede rešitve hrvatskega vprašanja.

Budimpešta, 27. januarja. Odposlanci hrvatsko srbske koalicije in bivše narodne stranke so bili včeraj popoldne pri ministarskem predsedniku grofu Khuenu ter mu izročili svoje propozicije o rešitvi hrvatske krize. Grof Khuen je te propozicije sprejel ter pripomnil, da jih bo temeljito študiral.

Odhod kraljeviča Gjorgja iz Bolgrada.

Bolgrad 27. januarja. Kraljevič Gjorgje se je danes odpeljal v svojo novo posadko v Gornji Milanovac. Na kolodvoru so se od njega poslovili vsi častniki. Na peronu je bila postavljena častna stotinja. Kraljevič je bil prav dobre volje in ni delal vtiska, kakor da bi smatral premeščenje v Gornji Milanovac kot kazen.

Povodenj na Francoskem.

Pariz 27. januarja. Položaj je skrajno resen. Dežuje in sneži še vedno. Voda je zopet narasla za 60 cm.

Odstop francoskega vojnega ministra.

Pariz 27. januarja. Listi poročajo, da namerava vojni minister general Brun v kratkem podati svojo demisijo. O vzrokih njegove demisije ni znano ničesar pozitivnega.

Poslano.*

V včerajšnjem »Poslanem« je posvetil gosp. Krapež meni svojo »zadnjo besedo«.

Zanašam se toraj, da bo besedo držal in znanprej molčal.

Gospod Carl je dal svojo že znano izjavo za priznane kaznovanje pred 15 mesci. — Jaz še te izjave ne bi bil porabil, ako se ne bi bile v »Narodni kavarni« tudi za časa njegovega natakstarstva nadaljevale vedne zlorabe znamke in imena mojega izdelka.

Moja dolžnost je, varovati pravice svojega imena in svojega podjetja, kajti brezvestno kršenje teh pravic od mnogih strani, ki se ponavljajo, iz edinega vzroka domačinske nevoščljivosti, že leta in leta, spravlja v nevarnost dobri glas mojega izdelka in obstoj mojega podjetja.

Da je »FLORIAN« želodčni liker odlične kvalitete, svedoči njega renomme izven mej naše domovine; pri tekmovalstvu na mednarodni higijenični razstavi v Karlovi vseh se mu je priznalo prvo odlikovanje med prvovrstno inozemsko in tuzemsko konkurenco.

Vsejedno ni nikdo prisiljen, prodajati moj izdelek; ali, da se pod mojim imenom prodajajo falsifikati, tega ne morem dopuščati.

Zato naj se mi ne zameri, ako se branim pred napadi na mojo eksistenco in če postopam odnaprej brez ozira proti tistimi, kateri me s krivico oškodujejo.

Edmund Kavčič,

lastnik Rastlinske destilacije »FLORIAN«.

* Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor določa zakon.

Slovinci! Narodnjaki! Prispevajte za Trubarjev spomenik!

Ustna voda

„EUODIN“

Specijalitet za kašlice.

Cena 2 kroni.

4813 Glavna zaloga lekarna

Ub. pl. Trakóczy v L. ubl. anl.

+

Artur baron Wolkenperg, posestnik fidejkomisne graščine, in August baron Wolkenperg kot sinova, August Bernhard kot vnuk in njegova soproga Helena Bernhard naznanjajo v lastnem imenu in v imenu vseh ostalih sorodnikov prežalostno vest o smrti svoje iskreno ljubljene, drage matere, oziroma stare in prastare matere, preblagorodne gospe

Albine baronice Wolkenperg
roj. pl. Düras

ki je danes ob 1/3. jutraj po dolgem in težkem trpljenju, previdena s svetotajstvi, v 79. letu starosti blazeno zaspala v Gospodu.

Zemski ostanki drage pokojnice bodo v četrtek, 27. t. m. ob 2. pop. v hiši žalosti, Sodnijska ulica št. 11, slovesno blagoslovljeni, nato pa prepeljani v Škofjo Loko v grajsko kapelo v Puštalu, odkoder bo 28. t. m. ob 1/4. popoldne pogreb na farno pokopališče, kjer se truplo položi v rodbinsko rakev.

Sv. maše posmrtnice se bodo služile v tukajšnji farni cerkvi Marijinega Oznanenja in v farni cerkvi v Škofji Loki.

Ljubljana, 26. januarja 1910.

Spretnega stenografa
sprejme takoj dr. Josip Furjan, odvetnik v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. 243